धकारजलयुक्तं॥ पिशुनं धातौ वंगं पाषाणे ह्रस्वपाषाणं॥ ६२॥ अं। कीरां चूड
वर्णं कृषिकर्मरतं कूष्मनेत्रं च मत्स्यं धगेह स्यसम धंमलिनमुखयुतं ग्रामवासं
च दीर्घं॥ हास्यादिरसयुक्तेनरवरं सुहृदं त्वेम्यभुगाल सादयं मिथ्यावाक्यालं
नेत्रलतिरवसाहितं लोहपाषाणरूपं॥ ६३॥ कुमारवक्षात्रियं भ्रूरं त्रास्त्रवे
धं चलस्फूरं॥ हिंसायुक्तं च निर्धनं च नापितं लोहकारकं॥ ६४॥ कलिप्रियं पीतने
त्रं ब्रणांकितदेहं हिमरं॥ मध्यमांशे तिक्तप्रियं वनाद्रिगं रस्थितं॥ ६५॥ वयाज
राकलं गौरं ब्राह्मणे गमनान्वितं॥ सुखान्वितं सि द्धियुतं श्रेष्ठं देवार्चनेरतं॥ ६६॥
मध्यमांशे तिक्तप्रियं वर्तुलास्यं श्यामनेत्रं वक्वःप्रियं॥ कर्पूरादि सुगंधाढ्यं मो
क्तिकविक्रयान्वितं॥ ६७॥

जलवृक्षयुतंस्थानंश्रेष्टवस्त्रंसुशोभनं॥मिष्टान्नंदुग्धसंयुक्तंविल्लोरंद्दषदन्वितं॥
६८॥नुसुस्वारिजन्‍राकलक्षंत्रंश्रेष्टंचराज्यकार्यरतं॥धर्मान्वितंचदीर्घंदेहंनेत्रं
चगौरवर्णंचि॥६९॥स्थानंचजलसमीपेसुभगंस्वर्णस्यहारकंस्वर्णं॥माणि ॥६
क्यंरत्नपण्यंश्रेष्ठवसनंचमधुरभोजनंचप्रियं॥७०॥नुसुहास्विलनाकलंगोरं
विप्रंतपान्वितंदीर्घं॥हस्तास्यंतिलयुक्तंरसंविस्तीर्णनेत्रयुतं॥७१॥धातो
सौवर्णरजतंस्फटिकंसिंधोस्थलंसुवस्त्रधरं॥अध्ययनाध्यापनयुतंसर
संभोज्यंसुगंधयुतं॥७२॥जतवस्वारिजशाकलंम्लेच्छंदीर्घकृष्णांकितंचवक्रं
॥दुष्टंसपीलवसनंपर्णनिःसृतंसकपिलनेत्रवर्णंच॥७३॥उच्चस्थलंनिवा
॥६॥ संवनाद्रिकूपान्वितंसदुर्गंच॥वसनंचोर्णाद्भूतंदेहानात्केचदुर्गंधिं॥७४॥

नकीशाकुकं गौरवर्णं च क्षत्रं रक्तं पीतनेत्रं भटं स्थूलग्रीवं ॥ सत्यास्त्रं भटे ब्रह्म
गण्यं श्रीमो ॥ सेवकं न स्वतंत्रे स्थितं रक्तकेशं ॥ ७५ ॥ मांसादिभक्षणे चित्तं हरि
द्रत्वं च स्वल्पकं ॥ स्थानं जलस्य निकटं सांध्यकारं प्रकीर्त्तितं ॥ ७६ ॥ अलवं
३ दाखिलं दीर्घदेहं ॥ गोधूमवर्णकं ॥ क्लिष्टदेहं च सुमुखं भिन्नमुखं दीर्घकं
॥ ७७ ॥ स्यामनेत्रं तिलयुतमुच्चवस्तु प्रियं स्थलं ॥ वृक्षसमूहं सजलं स्तं ॥
कुंतलैरारचः ॥ ७८ ॥ इजलमार्व्यंदलं प्रोतं प्रडंचनपल्लेखकं ॥ गणकंयु
पर्ज्ञयाहि सुंदरस्मश्रुलोचनं ॥ ७९ ॥ चित्रवस्त्रप्रियं स्थानं पाठागारं
सचित्रकं ॥ ज ॥ लाजावर्त्तसमप्रभालुं चित्रवस्त्रसकोमलं ॥ ८० ॥ तुरिख
व्यंदलं वैदूर्यं गौरांगं दीर्घदेहकं ॥ असकांगं वरस्वेतं सुंदरं मार्गगामिनं

।।८१।। सजलं पर्वतस्थानं चारं राजगृहे स्थितं ।। बहुमौक्य पुलं वस्त्रंभो
जने मधुरप्रियं ।।८२।। इति श्री नाकलनानां गुणवर्णादि ।। अथ स्थानानां संज्ञा

लंह्यान	कःदा	कःखा	जमात	फरहा	उकला	अंकी	हुमरा	बयाज	नुःखा	नुःदा	अःखा	नकी	अःदा	इजतमा	तरिखा	नामानि
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	स्थानानि
· = = =	= · = ·	· = · =	= = = =	· · = ·	· = = ·	= = = ·	= · = =	= = · =	· · = =	= = · ·	· · · =	· = · ·	= · · ·	= · · =	· · · ·	स्वरूपं
खारिज	दाखिल	खारिज	साबित	मुन्कः	मुन्कः	दाखिल	साबित	साबित	खारिज	दाखिल	खारिज	मुन्कः	दाखिल	साबित	मुन्कः	खारिजादि संज्ञा
दिन	रात्रि	दिन	संध्या	संध्या	संध्या	रात्रि	संध्या	संध्या	दिन	रात्रि	दिन	संध्या	रात्रि	संध्या	संध्या	दिनरात्रिसंध्या
पुरुष	स्त्री	पुरुष	नपुंसक	पुरुष	नपुंस	स्त्री	पुरुष	स्त्री	पुरुष	स्त्री	पुरुष	नपुंस	स्त्री	नपुंस	नपुं	पुंस्त्र्यादि संज्ञा

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	
शुभ	शुभ	अशुभ	मध्य	शुभ	अशुभ	अशुभ	अ॰शु	शुभ	शुभ	शुभ	अ॰शु	अ॰शु	शुभ	मध्य	शुभ	शुभाशुभ
पूर्व	दक्षि	पूर्व	दक्षिण	पश्चि	दक्षि	दक्षिण	पश्चि	उत्तर	पूर्व	उत्तर	पूर्व	उत्तर	पश्चि	पश्चि	उत्तर	दिक्स्थानं
अग्नि	पृथ्वि	अग्नि	पृथ्वि	वायु	पृथ्वी	पृथ्वी	वायु	जल	अग्नि	जल	अग्नि	जल	वायु	वायु	जल	तत्वानि
पीत	श्याम	पीत	श्याम	रक्त	श्याम	श्याम	रक्त	श्वेत	पीत	श्वेत	पीत	श्वेत	रक्त	रक्त	श्वेत	वर्णानि
धन	सिंह	कुंभ	मिथुन	तुला	मकर	कुंभ	मेष	कर्क	सिंह	मीन	मकर	वृश्चि	वृषभ	तुला	कर्क	राशयः
गुरुः	सूर्य	राहु	बुध	शुक्र	शनि	शनि	भौम	चंद्र	सूर्य	गुरु	केतु	भौम	शुक्र	बुध	चंद्र	स्वामीनः
ह्रस्वभावे	ह्रस्व भाव	ह्रस्व भाव	स्थिर	चर	चर	ह्रस्वभा	स्थीर	स्थिर	ह्रस्व॰	ह्र॰स्व	ह्रस्व	चर	ह्रस्व॰	स्थिर	चर	चरादिसंज्ञा

३

आद्यं तूर्यं च सप्तमं दि(ग्भि)१० तं च स्यादबलाद्यं केंद्रसंज्ञं लदेयं ॥ द्विपंचा
ष्टलाभसंज्ञं च मायलं ज्ञेयं विशेः पणफराख्यं लदेव ॥८३॥ तृतीय ३ ष

४।६ के २ दिनेन्दा १२ तुल्य मापो क्षिमे जायत संज्ञकं च ॥ विश्वादि कानां १३ ॥२१॥
चतुष्टयानां १८।१५।१६ वसुदत्ता युतं स्याद्वतादसंज्ञं ॥२४॥ आग्नेयं वायवं चाप्यं
पार्थिवं च चतुष्टयं ॥ चतुरावृत्तितो ज्ञेयमाद्यं गेहादितत्वकं ॥२५॥ आग्नि
वायुस्तथा तोयं धरणी च चतुर्थकं ॥ एकैकद्राकत्ल ज्ञेयमेपि तत्त्वचतु
ष्टयं ॥ २६ ॥ आद्यं १ लाभं ११ सप्तमं ७ पंचमं ५ चचमं ४ वित्तं २ खं १० गे
हं भं च ॥ त्रिलग्नेयौ च मध्यमौ संप्रदिष्टौ षष्ठाष्टांत्यानि दितं वे गृहाणि
॥२७॥ विश्वा १३ ष्टा ८ र्क्षे पूर्वगेहस्य प्रोक्ते नाकाः १४ स्तो ७ र्क्षे स्याद्भुना
ख्य ४ गृहस्य ॥ साक्षी ज्ञेयो पंचपदे च गेहोता। तुरीयस्य षोडशो वसु
॥२॥

खस्य ॥ २२ ॥ पुत्रस्य ५ नंद ९ दुःखं ४ मं १० रिपो ६ श्च मद ७ स्य लाभं ११ व्यय १२
मंच मत्यो: २ ॥ श्रीरंड २५ नंदस्य ९ रिपु: ६ खभस्य १० लाभस्य वे ३ न ७ चग
जं व्ययस्य ॥ २३ ॥ विश्वस्य व्यंग्रा क्लेग हस्य वित्तपंचे हो ५ श्च नंद संख्यं नस्य
स्य ॥ तूर्यं ज्ञेयं साक्षिगेहं चलुष्कं ज्ञेयं विज्ञैरन्महातलदेव ग्रहाणां सेवषां वे
साक्षिगेहं श्रीरंडु: ॥ २५ ॥ १० ॥ प्रस्तारस्य पूर्वगेहं चलुष्कं १।४।२।७ ज्ञेयं विसैरन्म
हांलंलदेव ॥ पंचादीनां वेदसंख्य ग्रहाणां ५।६।७।८ ज्ञेयं विज्ञैस्तं हिनालाख्यसंज्ञं
॥ २१ ॥ नवमादि चलुष्कस्य ९।१०।११।१२ संज्ञा मुत्तवल्लकं बुधे: ॥ विश्वादीनां चतु
ष्कस्य १३।१४।१५।१६ जवादातंप्रकीर्त्तितं ॥ २२ ॥ इति श्री सनाढ्यकुलावतं
स परमसुखोपाध्याय तनु मत्कन वरत्ने संज्ञारत्नं प्रथमं समाप्तं ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	ग्रहाणि
अवक्त दग्धं	माय लवण ष्कर	जाय लभा पोष्ठि	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	अवतादग्धं दग्धसंज्ञा
अग्नि	वायु	जल	पृथ्वी	अग्नि	वायु	जल	पृथ्वी	अग्नि	वायु	जल	पृथ्वी	अग्नि	वायु	जल	पृथ्वी	तत्त्वसंज्ञा
शुभ	शुभ	मध्य	मध्य	शुभ	अशुभ	शुभ	अशुभ	शुभ	शुभ	शुभ	अशुभ	शुभ	शुभ	शुभ मध्य	शुभ मध्य	शुभाशुभसंज्ञा
१३ ८	२४ ७	५ ६	१६	९	२०	११	२२	१५	६	७	८	९	२	९	४	साक्षिसंज्ञा
उनम हंत	उन महंत	उन महंत	उन महंत	विनात	विनात	विनात	विनात	मुत कल्लहा त	मुतलब हाल दात	मुत वल्ल हात	मुतप स्रेसा	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	जन्माहंतादि संज्ञा

अथबलाबलप्रकरणं द्वितीयरत्नं ॥ तत्रबलाबलस्यप्रयोजनं ॥ शुभाशुभस्यदा सा
येसबलात्तत्फलप्रदः ॥ निर्बला निष्फला ज्ञेयास्तस्माज्ज्ञेयं बलाबलं ॥१॥ अग्निवाय्वो
स्तथानीरभूम्योर्मिथः सौहृदं वै परस्परं मिथः शत्रुता ॥ अग्निभूम्योस्तथा नीरवाय्वोर्मि
थो मध्यमं सौहृदं ज्ञेयमेवं सदा ॥२॥ आग्नेयादीनि खंडानि त्वाग्नेयादि गृहेषु च ॥ बलानि
5 सबलानि स्युर्मित्रगेहे तथैव च ॥३॥ यदा शत्रुगृहे तिष्ठेद्दलं तस्य न विद्यते ॥ मध्यमा
र्व्ये गृहे तिष्ठेद्दलं मध्यं भवेत्तदा ॥४॥ एवं बलं स्वगेहस्थखंडस्य प्रथमं ततः ॥ पंक्ति
गेहस्य भेदेन द्वितीयबलमुच्यते ॥५॥ शकुने प्रथमं ज्ञेयमवृद्धहारव्यं द्वितीयकं ॥
विजद्धहारव्यं तृतीयं ३ स्याच्चतुर्थं ४ मवृजदस्थलं ॥६॥ पंचमं च मिजाजाख्यं ष
ष्ठं हर्फाख्यमीरितं ॥ सप्तममस्सहाख्यं च क्रमेमेषां च कथ्यते ॥७॥ शकुनस्य च
पंक्त्यां हि कारणं नास्य विद्यते ॥ सद्भावेन बलं ज्ञेयं शकुलं स्वस्वेवस्मनि ॥८॥

अवूदहारव्यं द्वितीयं तु तस्य कारणमुच्यते ॥ एकैकरा कले चास्ति तस्यानां चतु
ष्टयं ॥ ९ ॥ उर्ध्वदिग्धः क्रमेणैव वन्द्याद्दीश्च सरैव हि ॥ कश्चित्प्रगट रूपेण गुप्त रू
पेण कश्चन ॥ १० ॥ प्रगटं बिंदुरूपेण गुप्तं रेखात्मकं न हि ॥ तस्मात्प्रगटे तत्तस्य
संख्यां कुर्यान्मनीषिभिः ॥ ११ ॥ अवदहेति च ये वर्णाश्चाग्न्यादिषु नियोजयेत् ॥ ॥१०॥
अकारस्य क १ संख्या स्यात् वकारस्य द्वयं २ स्मृतं ॥ १२ ॥ दकारस्य चतुष्कं च
हकारस्याष्ट ८ संख्यकं ॥ एवं तत्व क्रमेणैव यस्य यस्यांक संभिश्रितिः ॥ १३ ॥
॥१०॥ तदंकं तु व्ययगेहे तु न्यांक तस्य स्थितिर्भवेत् ॥ यथा लक्ष्यानंके ॰॰ खंडे प्रगटं
च ह तत्वकं ॥ १४ ॥ तस्याश्च रोप्यकारोस्ति तस्यांकश्चैक मेव हि ॥ तस्माद्दाश्चैव चा
दहस्य लक्ष्यानस्य स्थितिं वदेत् ॥ १५ ॥ एवं तरीक सूकत्ले वद ॰ तत्वं च दहस्य

6

ते॥ प्रगटत्वेन तत्रा ॥ स्त्रिवेदार्णमद्धहारस्य ॥ रव्यकं ॥१६॥ वेदार्णवस्य संख्यांकमे
क १ ध्य र ख्क्षे ९ गजोन्मितं ॥ तेषां योगः पंचदशात स्मात् संचदन्नो गृहे ॥१७॥ तरीकस्य
स्थितिस्त्रयमद्धहे तिच ति त्रिमितं ॥ एवं क्रमेण सर्वेषां खंडानां संस्थितं कुरु ॥१८॥
यस्य तत्वं गुणस्य रूपं तस्यांकं नैव लभ्यते ॥ शेषे गृहे च तत् खंडं जमातं षोडशेय
था ॥१९॥ अन्यथा योजनं चास्य वर्त्तते तत स्करस्य ॥ च ॥ रूपस्य कथने संख्यासं
तानस्यापि निर्णये ॥२०॥ एवमेव क्रमेणैव विज्ञ देहवर्णसंस्थितिः ॥ अन्यांगन्या
लत्तेषु दिकेषु खंडेषु सकलेषु च ॥२१॥ वकारस्य द्वयं रत्नेयं जकारस्याष्ट ८ संख्यकं
॥ दकारस्य चतुः ४ संख्या हकारस्याष्टकं ८ स्मृतं ॥२२॥ प्रगटं तत्व[illegible]स्य संख्ये
यं तत्तुल्यं च गृहे स्थितिं ॥ षोडशांकाधिके लाभे षोडशांशं गणयेत्ततः ॥

।।२३।। तेषां क्रतुक्ष्यं तेऽहं विजदेहे तस्य बुध्यतां ।। यथा च कर हा खंडे प्रगटं च
त्रिलूचकं ।।२४।। अग्ने वो योऽभ्युम्हेऽभ्ये तेषां वर्णा निकथ्यते ।। वकारश्च जकारश्च
हकारेति प्रकीर्त्तितं ।।२५।। वकारस्य द्विसंख्यां च जकारस्याष्टि ७ संख्यकं ।। हका
रस्याष्टकं ज्ञेयं योगे सप्तदश १७ स्मृतं ।।२६।। षोडशांत्योऽधिते लग्नोऽपं स्याद्येक
संख्यकं ।। तस्माच्च प्रथमे गेहे कर हा विजदेहे स्थितः ।।२७।। एवं क्रमेण सर्वेषां
खंडानां विजदेहे स्थितिं ।। अंकाभावे जमातस्य शून्यं तस्माच्च षोडशो ।।२८।। अ
न्यप्रयोजनं चास्य वर्त्तते सोऽपि कथ्यते ।। कार्यविधेश्चाय ज्ञानमस्मादेव प्र
जायते ।।२९।। तृतीयपंक्तिके चैव क्रमं च परिकीर्त्तितं ।। अंजदा खे चतुर्थे
च पंक्तौ च क्रम उच्यते ।।३०।। एवमेव क्रमेणापि चाजदवर्णसंस्थितिः ।।

अकारस्य भवेद्रेकः २ वकारस्य द्वयं स्मृतं ॥ ३२ ॥ जकारस्य भवे त्रिणी ॥ दकार
स्य चतुष्टयं ॥ तेषां योगे दशांशकः स्यात्तद्ध्वंनि वत्स्यले ॥ ३३ ॥ तस्माद्दशांश
पर्यंतं शकलं स्थाप्यते मया ॥ लाभादीनां गृहे स्यापि शकलस्थापने विधिः ॥ ३४ ॥
स्वबुधैः कोष्ठकेनापि स्थाप्यते पूर्वसंमतं ॥ लग्नस्थानस्याग्नितत्त्वं च प्रगटत्वेन
दृश्यते ॥ ३५ ॥ तत्रैवाकारवर्णोस्ति तस्यांकं एकमेव च ॥ तस्माद्दाश्चेचा बद्द
स्यलग्नस्य निवेशनं ॥ ३६ ॥ एवं द्वितीये हृमरावयाजं वेतृतीयके ॥ प
रंत्वत्र त्रिसंख्यांकं न स्त खारिज के पि च ॥ ३६ ॥ वयाजं शकुने पूर्वं वियाजं च
तृतीयके ॥ घ तंन स्त स्वारिजं च नवमाच्च तृतीयके ॥ ३७ ॥ अंकोशे खा
रिज कबूजुल्लू चतुः संख्या भवेद्धलं ॥ अंकोशे खारिज कबूजुल्लू चतुः संख्या

भवेत्कुल्लं ॥ अंकीरोथुफ्मल चेत्तये चैव तथाविधं ॥३९॥ तस्मादंकीरोकंदू ॥१२२॥
ये त्रिधमे भवेत्संज्ञके ॥ स्थापितं नवमात्प्रेके बूजुल्लु स्वारिजकं व्यये ॥४०॥ उक
ल जतमे पंच संख्यांके दृश्यते खलु ॥ पूर्वोर्द्धेन्द्राकुनस्थापितु क्लास्थानेन्च विध
ते ॥४०॥ तस्मात्सप्तमके गेहे क्लाया स्थापनं कृतं ॥ इजितमारख्वंदलं चैवन्द्राकुन
स्यालरे स्थितं ॥४१॥ तर्द्कं नवमाद्दले चावसानं त्रयोदशे ॥ तस्मात्त्रयोदशे गेहे
इजतमारख्वंदलं धृतं ॥४२॥ कवूजुल्लूरदाखिलके षट्चालवेस्वारिजके तथा ॥
पूर्वव्यवस्थया षष्ठे कवजु द्दाखिलकं [illegible] ॥ धृतं ॥४३॥ आलवेरवारिजं चापि
रात्रौ गेहे प्रतिष्ठितं ॥ सप्तसंख्याच फरहे नस्त्र द्दाखिलके तथा ॥४४॥ फरहास
त्मे गेहे नस्त्र द्दाखिलकं सप्तमे ॥४५॥ न व्यष्टमेन्च नवमे चालवे द्दाखिलं स्मृतं ॥४६॥

॥१२२॥

दत्तामेतरिख्वासेयं जमातंषोडशोतथा ॥ जन्मसंयोजनं चापि वर्त्तते तंच क
थ्यते ॥ ४६ ॥ वस्कनांनामकंपनेचांकस्यानयने तथा ॥ तुरीयं चाजुदाख्वस्य
व्यवस्थ्ययं लतामया ॥ ४७ ॥ पंचमंच मिजाजाख्यं क्रमं वक्ष्यामि तस्यवै ॥ ग्रहक्र
मंचलग्नास्तिउर्ध्वान्नीचक्रमेणच ॥ ४८ ॥ भूमेर्भचंद्र बुधः शुक्र सूर्यारेज्याकि
णांक्रमात् ॥ आकाशोमंडलान्विस्युरूर्ध्वमूर्ध्वक्रमेणच ॥ ४९ ॥ ग्रहेषुमुख्य
मर्कश्च तस्मादूर्ध्वं रवेर्ध्वत ॥ ततः शुक्रबुधेभ्यश्चंद्रमंदजीवकुजाः क्रमात् ॥ ५० ॥
भौमस्याग्रराहुकेतूमिजाजाख्यं ग्रहः क्रमात् ॥ रव्यादीनां ग्रहाणां चेदद्वखंडेस्तितस्य
वे ॥ ५१ ॥ कबूजुद्दाखिलकंनस्त्रखारजंचरवेः स्मृतं ॥ प्रथमं शकुने कबूजुद्दाखि
लं परिकीर्त्तितं ॥ ५२ ॥ तस्मान्मिजाजेप्रथमेग्रहकबूजुलदाखिलं ॥ फोरहात

वद्राखीले खंडे भुक्रस्य वर्त्तते ।।५३।। प्रथमे फरहाचास्तिप्रदेशश्च विपर्ययात् ।
।।नांगीरलंच लत्तस्मात्तद्ग्रे लवद्राखिलं ।।५४।। निवेशितंच प्रदेशेः साम्यचात्ते
देनेकूचा ।। बुधस्यापिच्चाद्य खंडे जमाले जलमेलयोः ।।५५।। प्रथमेच जमालंच तत
स्मादत्रे निवेशितं ।। वयाजंच तरीकंच चंद्रस्य द्वं प्रकीर्त्तितं ।।५६।। वयाजं प्रथ
मं तस्मात् वयाजे चात्र संस्थितं ।। उकलांकीशोंच तौ खंडो शनेस्तु परिकीर्त्ति
ते ।।५७।। उकलाशाकलं पूर्वं तस्मादत्र निवेशितं ।। लहानुस्त द्राखिलंच गुरोः
खंडे प्रकीर्त्तिते ।।५८।। प्रथमं शकुनेलस्यात्तस्माल्लश्यानकं घृतं ।। हुमराच नकी
खंडे भौमस्य परिकीर्त्तिते ।।५९।। पूर्वंच हुमरात्तस्मात्तं द्वैव निवेशितं ।। लद
घेरा हुमाकलं कबूतुलखारिजकं घ्वेलं ।।६०।। एवमष्टदलानांच स्थापनं चर

तं मया ॥ एवं चापरखंडानां मष्टानां नवमयहाल ॥ ८७ एवं मिजाजपंक्त्यां
च खंडक्रममुदीरितं ॥ प्रयोजनं चाप्यमंचवर्त्तते वारनिर्णये ॥ ८८ ॥ का
पसिजोचपंक्त्यां वै मिजाजाख्यं क्रमं बुधैः ॥ हर्फाख्यां रससंख्यं च क्रमं तस्य
वदाम्यहं ॥ ८९ ॥ अग्नित्वं च तत्वेषु मुख्यं ल्ध्यानके स्थितं ॥ तस्माद्वा चेन्न
ल्ध्यानं ध्रलमन्यविधं बुवे ॥ ९० ॥ वर्णक्रमे त्वकारं च प्रथमं ब्रह्मणा स्तं
॥ अकारं चास्ति ल्ध्याने तस्मात्सर्वं निवेशितं ॥ ९१ ॥ ल्ध्याने हरफाख्यायां त
द्विरोधी द्वितीयके ॥ अंकीत्रं च स्थितं तत्र तद्द्वये च विधं बुवे ॥ ९२ ॥ वायो विं
दुख्यहुभ्रायां स्थितं वर्णककारकं ॥ तस्मात्तृतीये गेहे च हुभ्रायास्थापनं
स्तं ॥ ९३ ॥ वयाजं तद्विपरीये स्थितं गेहे चतुर्थके ॥ विरोधित्वात्त समीपे

सर्वखंडेष्वयं विधिः ॥६८॥ केवल्के नैयलत्येनच्याग्नि वायू द्रुवे नच ॥ गेहं खं
डद्वये जातं नीरभूम्यो विल्लोमतः ॥६९॥ एवं केवल्कलत्योभ्यः क्रमे खंडचतुष्टये ॥
तत्वद्वयलभ्यामन्यस्य खंडस्यच स्थितिं ब्रुवे ॥७०॥ नीरभूमौ स्थितौ तत्योनरस ॥१४॥
द्वाविल्लकेतथा ॥ तस्माच्च पंचमे गेहेनुसु द्वाविल्लखंडकं ॥७१॥ रिपुगे हे
चलस्यर्धेनुसुखारिजके स्थितिः ॥ वायुभूमिजलानां च लत्यान्यलव द्वावि
ल्ले ॥७२॥ स्थिलान्यतः सप्तमे चातव द्वाविल्लकंध्वतं ॥ अष्टमे लद्विपर्यासं
स्थितं चातवखाग्निजं ॥७३॥ वह्नि वायुभुवानां च फरहायांत्रिलत्वकं ॥ त
स्माच्च नवमे गेहे फरहास्थापनं कृतं ॥७४॥ दशमे न द्विखंडं च वैपरीत्या
॥१४॥ च स्थापितं ॥ वायुभूम्योर्म्यद्वे लत्ये कवजु द्वाविल्लखंडके ॥७५॥ तस्मादे

कादन्नोगेहे खंडकबजुल दाखिलं ॥ हादन्नो तद्विपर्यासं कबजुल खारिजकं

र	शु	बु	चं	मंद	गुरु	मं	रा	के
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

10

धृतं ॥७६॥ जमात मुकले जमाल खिवाच चतु
ष्टयं ॥ अयादन्नोऽष्टके गेहे तिथ्यो वे षोडशे ध्रुवं
॥७७॥ एवं च हरफास्थायां पंक्त्यां शेषं क्रमं लुपे ॥
परंत्वयमक्षरेण क्रमं स्थले छे: प्रकीर्तितं ॥७८॥
अस्य हास्थापंक्तेश्च स्थापने कारणं गृहे ॥ नहृष्टं नश्रुतं तत्साक्षत्तैवच्छतं
मया ॥७९॥ कारणं सप्तपंक्तेश्चैवं स्तं पूर्वानुसारतः ॥ पुनश्च सुखबोधार्थं क्रमश्च
लिख्यतेऽधुना ॥८०॥ शकुनस्य क्रमं पूर्वं प्रोक्तमवदहक्रमं ॥ इदानीं बुवेलपश्चा
द्विजदहाद्यं यथाक्रमात् ॥८१॥ लह्यां चहम्मार नुस्त खारिज ॥ चवयाज

कं ॥ कबूजुल्लूखारिजे ५ जलमे ६ चालवे खारिजं ७ तथा ॥ ८२ ॥ जंकीरा ८ मुकल्लां ९ कबूजुद्दाखिलं १० फरहा भिधं ११ ॥ नुस्नुद्दाखिलू १२ नकी १३ चालवूदाखिलं १४ तरिखास्रिधं १५ ॥ ८३ ॥ जमालं १६ मवूदे हपं न्त्यां क्रमेण कथितं मया ॥
फरहा १ चलप्या २ चालवूदाखिलं ३ चवयाजकं ॥४ ॥ ८४ ॥ तरिखा ५ कबूजुलूखारिजं ६ हुमरां कीत्रा को ८ तथा ॥ नुस्नुलुलूखारिजं ९ चोकूले १० जत मे ११ नुस्नुद्दाखिलं १२ ॥ ८५ ॥ अतलेवखारिजं १३ चेवन कीं १४ कवूजुलदाखिलं १५ ॥ जमालं १६ विजद हारव्यायां पं न्त्यामेवं क्रमेणच ॥ ८६ ॥ तप्या १ हुम्रा २ वयाजारव्य ३ मंकीन्ना ४ मुकेत्ता ५ भिधं ॥ कबूजुद्दाखिलं ६ फरहा ७ नकी ८ चालवद्दाखिलं ९ ॥ ८७ ॥ तरिखा १० नुस्नुखारिजं ११ कबूजुलूखारिजं १२ ततः ॥

० दिनांकसंख्यातः	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	ग्रहांकाः
१	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	सक्कुन
२	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	अ २ वु २ द ८ ह ८
३	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	खि २ जु ७ द ८ ह ८
४	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	अ २ वु २ ज ८ द ८
५	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	मिजाज
६	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	हारूफा
७	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	अस्सहा

इजला १३ नवरवारीजे १४ नुस्तु दारिवलु १५ जमालके ॥१६॥ ८८ ॥ अबूजदारवं

चपंत्त्यां वैक्रमेणक्रमेण लानि वै ॥ कबूजु दारिवलंचालवदारिवलंच जमालकं ॥ ॥१८

॥१९॥ वयाज ४ मुकल्ला ५ लक्ष्या ६ कुत्मा ७ काबू ८ जुलू खारिजं ९ ॥ नुस्तुलेलू

खारिजं १ फर्ह १० जतमे ११ लरिखाभिधं १२ ॥१०॥ अंकीत्रा १२ नुस्तु दारखीले

१४ नकी १५ चाल व खारिजं १६ ॥ मिजाजा रवांच पंत्त्यां वै खंडानि कथिता

नि वै ॥ १९ ॥ लक्ष्यांकीत्रो २ चेतो कुत्मा ३ वयाजो ४ नुस्तु दारिवलं ५ ॥ नुस्तुखा

रिजकं ६ चैवा नवदा रिवल ७ खास्तो ८ ॥२२॥ फरहा १० च नकी ११ कबूजु दा

रिवलं ११ खारिजं १२ तथा ॥ जमात मुकले १४ जतूमे १५ तरिखा १६ चोक्ष

॥१६॥ रक्रमे ॥ २३ ॥ लक्ष्या १ चालवदारवील २ मतपरवारिज ३ जलमा ४ फर्ह होरवा ॥

५॥ हुमरा ६ नम्रु ७ कुलां ८ खाः नुस्नुहा रिज ९ दाखिला भिचोः क्रमत्राः
॥ १० ॥ कब्जुह्वा खिल्ल ११ खारिज १२ वयोजां १३ कौशा जि १४ खंड कानिमुः
१२ ॥ ईजतमा १५ तरिखा १६ येत्क्रमेमवमसुहा ख्यायां ॥ १५ ॥ एवं पंक्तिक्रमं प्रोक्त
सप्तानां च पृथक् पृथक् ॥ प्रयोजनं च सर्वेषां पूर्वं लिखितवान् किल ॥ १६ ॥
खंडप्रस्तारके यत्र गेहे च पतितं किल ॥ तत्कुनादिषु पंक्त्यां चेत् तद्गेहे बलवान्
भवेत् ॥ १७ ॥ द्विरश्या ७ दिके ७ ज्र हेलेचयदि स्यादेधिकं बलं ॥ नो चेद्धून्यबलं
ज्ञेयं बलमेवं विचारयेत् ॥ १८ ॥ दृष्टं तिलं त लीयं स्यात्तत्प्रकारं लिखाम्यहं ॥ परस्पं
परस्यान्यखंडानि सप्तमं सप्तमं तथा ॥ १९ ॥ द्वादशो ष्टवर्गे गेहेषु नायदृष्टिः प्रजा
पते ॥ स्वेन शुभेन मित्रेण खंडयत्वानि रीक्षितं ॥ २० ॥ तत्खंडं बलसंयुक्त

मेवं ज्ञेयं विचक्षणैः ॥ पापेन शत्रुणा वापि दृष्टं चेन्निर्बलं भवेत् ॥१०॥ प्रश्नस्य
राकलं चेस्या द्बलयुक्तं च कार्यहृत् ॥ निर्बलं चेत्तदा कार्यनाशं ज्ञेयः सदा बुधैः ॥
७७ ॥१०२॥ तस्माद् बलाबलं एवं निरीक्ष्य च फलं वदेत् ॥ एवं बलविचारे च रत्नं मज्ञे
ये द्वितीयकं ॥१०३॥ इति श्रीबलाबलविचारे द्वितीयरत्नं समाप्तं ॥ ॥ ६ ॥
१८ अथ प्रश्नोपकरण ज्ञानार्थं तृतीयरत्नं ॥ ॥ उपकर्णं विना सर्वकार्यसिद्धिर्न
जायते ॥ तस्मात्र प्रथमेव क्ष्ये उपकर्णं च षड्विधं ॥ १ लेपां ज्ञानं यदा नास्ति
प्रश्नं तस्य वृथा भवेत् ॥ लेपं नामान्यहं वक्ष्ये तथा लेपां च लक्षणं ॥२॥ म
स्यं र्गलिवीं प्रथमे १ मन्यहीं मतिजाजकं ॥३॥ लसीरकं तलीयं ॥ चलकारं चतु
र्थकं ॥४॥ ॥ पंचम मितकिलावं च ५ षष्ठं चैव बलाबलं ॥ येषां ज्ञानं भवेद

षां प्रश्न सिद्धिः सदैव हि ॥ ४ ॥ सर्वेषां मूल मूलं हि पात्राकं परिकीर्त्तितं ॥ तदभावे वि
धिं वक्ष्ये त्र्याकलोपादने पुनः ॥ ५ ॥ न्यासं नियम्य रेखां च वृत्ताकारं च कारयेत् ॥ त
स्योपरि च संख्यां च रेखांश्चैव न्यासयेत् ॥ ६ ॥ रेखांकलुप्य त्र्याकलं त्र्यंकुनस्य क्रमे
ण च ॥ प्रथमं स्थापयेत्तस्मात् सप्तमं च द्वितीयकं ॥ ७ ॥ तस्मात् सप्तमं तृतीयं तु सप्तमं
च चतुर्थकं ॥ तेभ्यः प्रस्तारकं कुर्यात् वैश्चित्केनैव वर्त्तना ॥ ८ ॥ षोडशाधिके र
खायां षोडशांक १६ पातयेत्ततः ॥ शेषांकेनैव त्र्याकलं वेदसंख्यं च कारयेत् ॥ ९ ॥ प्रस्ता
रं पूर्ववत्कृत्वा पात्राकासंभवे सति ॥ पात्राके विद्यमाने तु पात्राकेनैव कारयेत् ॥ १० ॥
प्रथमं नाम निष्पन्नं नामस्तो व्यस्तेन भाषितं ॥ इदानीं स्वस्वके स्थाने कर्मणा
च वदाम्यहं ॥ ११ ॥ प्रश्नार्थं पात्राकं क्षिप्त्वा प्रस्तारं कारयेत् सुधीः ॥ इत्थं तावत्

तस्तस्य प्रस्तारस्य चाकारयेत् ॥१२॥ इन्किलावं विना प्रश्नं लभ्यतां नैव जायते
॥ तस्मादावश्यकं कुर्यादिन्किलावं सदा बुधः ॥१३॥ इति केचिन्निगदंति न स
र्वेषां मतं त्विदं ॥१३॥ अर्घं लस्य मतं प्रोक्तं साहियमिन्किलावकं ॥१४॥ तस्मान्न च त ॥१४
मतेनादाविन्किलावं च कथ्यते ॥ परं त्वावश्यकं नास्ति सर्वेषां च मते किल
॥१५॥ सर्वेषां संमतं श्रेष्ठं सर्वप्रश्नस्य कारणं ॥ इन्किलावं च प्रथमे कथ्यते कं
तिच महत्तं ॥१६॥ प्रथमं पंचमं हित्वा षष्ठं चैव द्वितीयकं ॥ तृतीयं सप्त
मं चैव चतुर्थं चाष्टमं तथा ॥१७॥ तदुद्भवानि खंडानि चत्वारि दोलिके
१८॥ पुनः ॥ पूर्वोक्ते नैव मार्गेण प्रस्तारं कारयेत्सुधीः ॥१८॥ तस्मात्सर्वाणि प्रश्ना

निकथयेत्प्रश्नकोविदुः॥प्रश्नंचतथ्यतांयातिचुमवर्णेपिमोन्यथा॥१८॥इत्थि
त्थं॥वाक्यमात्यमुक्तंप्रकर्णेनिरूपितं॥बलाबलविचारश्चद्वितीयंपरिकी
वाक्यं र्तितं॥२०॥मरालि तलीयंविधिंतस्यवदाम्यहं॥पंचधातस्यनामानि
प्रोच्यतेयवनोदितं॥२१॥चतुर्बिंदुः ⁞ एवाईस्यात्एकमासोपंचबिंदुकः॥
⁝ ⁝ ⁝ ⁝ ॥सुदासोषष्ठबिंदूनां ⁝ ⁝ ⁝ ⁝ ⁝ ⁝ सवाईसप्तबिंदुकः॥ ⁝ ⁝ ⁝ ⁝
॥२२॥अष्टबिंदुःसमानी ≡ स्यादेवंमारालिवाक्यं॥प्रयोजनंब्रुवेतस्यप्रश्न
स्यसमयेधुना॥२३॥आद्यपंचमयोर्वैरंवैरंचषष्ठमिसंमिते॥परंतुस
प्तमेवैरंचत्नाकेजिहृतिकथ्यते॥२४॥तथापिकार्यसंसिद्धेर्विघ्नकर्त्ताभ

चेष्टितं ॥ निर्वैरं च तृतीयं स्यादेवं ज्ञेयं विचक्षणैः ॥ २५ ॥ सर्वाणि खंड[illegible] का
न्यत्र प्रस्तारे जिह्वके गृहे ॥ स्थिता निर्विघ्नकर्तृणि च त्रा कुनस्य क्रमेण वै ॥ २६ ॥
१९ इमानि जाजं चतुर्थमुपकर्णं निरूप्यते ॥ शुभ्यां जातं च यत्खंडं ज्ञेयमीमतिजा
जकं ॥ २७ ॥ शुभाभ्यां यदि तज्जातं कार्यसिद्धिस्तदा भवेत् ॥ अशुभाभ्यां च त
ज्जातं कार्यसिद्धिस्तस्य भवेत् ॥ न जायते ॥ २८ ॥ शुभाशुभाभ्यां तज्जातस्य च
ष्यकार्यकरं स्मृतं ॥ चतुर्थमुपकरणं कथितं पंचमं शृणु ॥ २९ ॥ तत्सीयाख्यं
चैव सर्वेषां मुख्यं ज्ञेयं विचक्षणैः ॥ व्याख्यानं क्रियते तस्य तत्र ते प्रश्नसि ज्ञा
द्धिदं ॥ ३० ॥ आयंगे हन्त्रभन्न कन्तुभ्य ज्ञेयं तत्संबंधाच्चापरेषां गृहाणि ॥ ज्ञेया
नि चासंख्यकानि गृहाणि तेभ्यः कुर्याच्च स्वप्रश्नानि तत्सेः ॥ ३१ ॥ कोप्यागय

प्रश्नमेवंब्रुवाणः स सुतस्य स्यात्कस्यार्थलाभः॥ आद्यं गेहं प्रश्नकर्तुस्त
तस्मात्तत्पुत्रास्त्वं तस्य पुत्रस्य ज्ञेयं॥ ७२॥ तस्मात्खंडात्सप्तमं पुत्रात् वध्वास्त
तात्तृतीयं तस्या भ्रातोश्च ज्ञेयं॥ तद्व्यस्य तद्द्वितीयं प्रदिष्टमेवं चाध्यात्तज्जन
स्यैव वित्तं॥ ७३॥ संबंधाद्धि प्रश्नगेहान्निवृत्ता ध्वा सर्वेषां वै प्रोक्तरीत्या
चलस्य॥ प्रश्नसिद्धिः सर्वथा जायते च तस्माज्ज्ञेयं सर्वथात्वस्य ज्ञानं॥ ७४॥
एवं तसीरकं प्रोक्तमुपकर्णं च पंचमं॥ तक्करी स्त्वं च षष्ठं कथ्यते यवनोदितं रा
॥ ७५॥ एकस्थानस्थितं खंडं सैवा द्विघ्या द्विकेपुनः॥ आगतं तक्करारास्त्वं तज्ज्ञे
यं स्केच्छभाषया॥ ७६॥ पुनरुक्तिश्च तस्यैव संज्ञा ज्ञेया स्वचत्वारिंके॥ प्रयोज
नं च तस्यैव कथ्यते यवनोदितं॥ ७७॥ प्रश्नस्य तत्कर्तुश्च पुनस्यात्वत्र वस्म

नि॰ल॰ दृष्टेन फलं ज्ञेयं पूर्वोक्तेनैव वर्त्मना ॥ ३८ ॥ शुभस्थाने शुभं ज्ञेय ॥१२
मशुभे चाशुभं वदेत् ॥ जीवस्थाने च शुभदमन्यत्र च विलोमनं ॥ ३९ ॥ ज्ञात्वा
प्रकरणं यश्च प्रश्नं च चतुरलं यदि ॥ प्रश्नं च लक्ष्यं तां याति धुण वर्णोपमोन्यथा ॥
॥ ४० ॥ इति श्रीसन्मध्यकुलाचलंसपरमसुखोपाध्यायरतेरन्कै नवरत्ने प्रश्नो
प्रकरणं तृतीयरत्नं ॥ ॥ अथ प्रश्नकथनप्रकारे चतुर्थरत्नं ॥ प्रश्नमूलानि
प्रश्नानां गेहानि कथितानि वै ॥ पूर्वेषितं प्रवक्ष्यामि प्रश्नगेहानि चादरा
त् ॥ १ ॥ तनोश्चावयवस्यापि सुखस्याप्यसुखस्य च ॥ जीवनस्याप्यायुष
॥१२०॥ श्च जन्मस्थानस्य चापि यत् ॥ २ ॥ बलस्य कार्यारंभस्य प्रयत्नस्य सुखस्य च ॥

न्दपनीतश्च रोगं लेख्य ज्ञेयानि प्रथमगृहात् ॥ ३ ॥ धनस्य तत्सहायस्य पार्श्वस्थम
नुजस्य च ॥ जीविकाया सहायस्याप्यागमस्योद्यमस्य च ॥ ४ ॥ क्रयविक्रययोश्चा
रा पि प्रश्नमाढ्यबैंक.योः ॥ दातृरूपणयोश्चापि प्रश्नो ज्ञेयो धनालयात् ॥ ५ ॥ स
होदराणां बंधूनां भगिन्याः स्वप्नविप्लवयोः ॥ समीपगमनस्यापि ध्यातन्नायनयो
16 रपि ॥ ६ ॥ देहकंपस्य भयस्यास्य धर्माचरणस्य च ॥ देवालयादिकानां च सर्व
त्यो सहजालयात् ॥ ७ ॥ क्षेत्राणां च गृहाणां च स्थितेश्चापि पितुस्तथा ॥ भर्त ग
स्य रेषश्चापि तथा जनपदस्य च ॥ ८ ॥ वृक्षादीनां रोपणस्य मूलकस्य स्थ
लस्य च ॥ कार्याणां परिणामस्य प्रश्नो ॥ वाच्याः सुहृद्गृहात् ॥ ९ ॥ पुत्राणां च मु
दो हृत प्रेषितस्यागमस्य च ॥ स्नेहस्य क्षमपत्रस्यो दंतस्य वा ससस्तथा ॥ १० ॥

मांगल्यस्य प्रसन्नस्य कौतुकाभेययोस्तथा ॥ शुभाशुभं च गर्भस्य शिल्प
स्य सुहृदस्तथा ॥११॥ वृद्धेः शुभाशुभं चापि पितृवित्तस्य चापयः ॥ मादकोव
स्त्कनश्चापि प्रश्नो वाच्यः सुतालयात् ॥ ॥ रोगाणां दूषणानां च दासादीनां च
भुं च स्य च ॥ गर्भचिटकयोश्चापि प्रश्न नामक्यदेहिनां ॥१३॥ ऋणयाचनस्य
चे चौरेराहृतस्यैधनस्य च ॥ संतोषस्य च शत्रूणां प्रश्नो वाच्यो रिगेहतः ॥१४॥
पत्नीनां चैव भर्तॄणां स्वीकारस्य रिपोरपि ॥ युग्मा च्य मस्य चोरस्य वादस्या
गमनेस्य च ॥१५॥ स्थानांतरस्थितार्थस्य जयस्य मैथुनस्य च ॥ परदेशस्य
स्वीयस्य स वाच्यः सप्तमाद्गृहात् ॥१६॥ भयस्यमृत्योः शोकस्य चिंतयाडुः २१
स्थितेरपि ॥ ऋणदानस्य क्लेशस्य दुनयस्यागमस्तथा ॥१७॥ मीरातोश्च तथा

नष्टधनस्य गिरिकोटयोः॥ बहुकोष्टपवनेष्वाप्यालसस्याल्पमयहात्॥१८॥
धर्मस्य व्यभिचारस्यातिदूरगमनस्यच॥ भाग्योदयस्यदानस्यतथावेस्व
प्नविपर्ययोः॥१९॥ स्वाभीष्टदेवसेवायाः यतित्वस्याश्रमस्यच॥ स्थापितस्या
पिद्रव्यस्यसर्वाण्योनवमाद्बुधःल॥२०॥ राज्याधिकारयोः कीर्तिः श्रेष्ठत्वस्य
नृपस्यच॥ बलतंत्रोद्यमस्यापिऔषधस्यगुरोरपि॥२१॥ जनन्याश्चा
पिसेवायाः मेघानांमंत्रयंत्रयोः॥ स्वतातः स्वामिनश्चापि वेश्यानांदशमाद्व
देत्॥२२॥ मित्रस्यचमनीषायाः मंत्रिणः सात्विकस्यच॥ स्वाभीष्टलाभसि
द्धेश्चाप्याभाग्योदयस्यच॥२३॥ अमात्यस्यन्यायकर्तुरीश्वरस्यस्कलेरपि
॥ सद्यासस्यस्यय: प्रश्नोवाप्यश्चैकदशात्कयात्॥२४॥ व्ययाधुन्नतदेहीनां

प्रश्नानां बंधनस्य च ॥२४॥ शत्रोः कारागृहस्यापि पित्ररुणस्य मोचनं तथा ॥२५॥ बंध
स्थस्य पुरुषस्य मुक्तेश्चापि व्ययस्य च ॥ बाधायामोचनस्यापि सर्वाच्चो द्वादशा
लयात् ॥२६॥ एतानि प्रश्ने गृहाणि लाभस्वस्य परस्य च ॥ अन्यान्यपि चेगहानि ॥२२
संबंधाज्ज्ञायतपुनः ॥२७॥ एवं प्रश्नगृहे लाचापुनः प्रश्नं विचारयेत् ॥ सर्वेषां
प्रश्नजालानां त्रयो भेदाः भवंति हि ॥२८॥ खारिजं निर्गमं प्रोक्तं दाखिलं चाग
माभिधं ॥ साबितं स्थिररूपं च भेदाः प्रश्नस्य कीर्तिताः ॥२९॥ एभ्यो बहिश्च
प्रश्नानि सन्त्यानि संति भूतले ॥ मुष्टिप्रश्नं मूकप्रश्नं वर्षपत्रस्य च ॥ साधनं
॥३०॥ अवधेः कार्यसंसिद्धेश्चोरस्य नामसाधनं ॥ एते पांचप्रश्ना
॥२३॥ नामिन्किलावंनकारयेत् ॥३१॥ पाशाकोशांश्च प्रस्तारान्तेषां सिद्धिश्च जा

यते ॥ इन्थिकलावो द्ववान्नात्र इन्थिकलावं न कारयेत् ॥ ७१ ॥ एवं ज्ञात्वा प्रश्नगे
हानि पूर्वं पश्चात्तज्ज्ञात्वा निर्गमादींश्च भेदान् ॥ ७२ ॥ कालपाशको १ क्षेपणीयोऽस्मृत्वा
देवं स्वीयमाचार्यकं च ॥ ७३ ॥ ताभ्यां प्रस्तारकं कुर्यादिन्थिकलावं ततः परं ॥ बलाबला
दिकं सर्वं ज्ञात्वा प्रश्नं विलोकयेत् ॥ ७४ ॥ तद्विधिं च प्रवक्ष्यामि येन सिद्धिर्भवेत् किल ॥ पा
18 शकोपाश्च प्रस्तारादिन्थिकलावो द्ववान्तथा ॥ ७५ ॥ द्वाभ्यां प्रस्तारकाभ्यां वै प्रकाराभ्यां
फलं वदेत् ॥ प्रथमं पाशकोपाश्च प्रस्ताराः प्रश्ननिर्णये ॥ ७६ ॥ विधिं वक्ष्ये ततः पश्चा
दिन्थिकलावस्य कथ्यते ॥ प्रश्नगेहं चतुर्थं स्यात्सुकृतैर्व्यं चतुर्दशं ॥ ७७ ॥ धर्माधर्मस्य दर्पण
वेत्तारं ज्ञेयं पंचदशं गृहं ॥ सर्वेषां प्रश्नजालानां स्थानं ज्ञेयं त्रयं किल ॥ ७८ ॥ निर्ग
मं यदि प्रश्नं स्यात्तत्वा रिजं चेद्गृहत्रये ॥ तदा कार्यस्य संसिद्धिं वदेद्दृश्मतात्म कोविदः ॥

॥४३॥ शुभं चेत्सुखरूपेण श्रमेणो वाशुभे वदेत्॥ मारादित्रि वा दिकमपि ज्ञात्वा प्रश्नं
ततो वदेत्॥४४॥ दारिद्र्यं चेन्न सिद्धिः स्याच्छुभे स सश्रमस्तथा॥ अशुभे श्रमबाहु
ल्यात्कार्यसिद्धिर्न जायते॥४५॥ सा चित्ते कार्यसंसिद्धेरागस्यान्न तु कार्यवित्॥ मुख्ये
त्रिषु चिरात्सिद्धिः पूर्णा स्याच्च शुभे यदि॥४६॥ अशुभे चिरकालेन स्वल्पकार्यस्य साध
नं॥ एवं निर्गमप्रश्नं च सं विचार्य वदेत्फलं॥४७॥ प्रश्नं स्यादागमार्थं च दारिद्र्यं
स्याद्दुःखनये॥ कार्यसिद्धिस्तदा ज्ञेया शुभे शीघ्रं श्रमं विना॥४८॥ अशुभे श्रमबा
हुल्याद्विलंबात्कार्यसिद्धिवत्॥ दारिद्र्यं चेन्न सिद्धिः स्याच्छ्रमेणाशुभे सति
॥४९॥ असति बहुकष्टं च कार्यसिद्धिर्न जायते॥ सा चित्ते कार्यसिद्धिश्च शुभं २३
चेत्स्याद्विलंबितः॥५०॥ अशुभे नैव सिद्धिः स्यान्मध्यमे स्वल्पकार्यहृत्॥ शुभा

शुभे पूर्वस्वरूपेषु न क्लीबे नैव सिद्धिरत ॥४७॥ स्थिरप्रश्ने साधितं चेद्दाखिलं वा भ
वेद्यदि ॥ तदा कार्यं स्थिरं सौख्यं शुभं पापं च कष्टदं ॥४८॥ खारिजं तु न्ककालि के
च स्थिरकार्यस्य नाशकृत् ॥ एवं सर्वाणि प्रश्नानि संवदे प्रश्नकोविद ॥४९॥
19 त्रयान्योन्य विरोधिन्यस्तदा च कथयेत्कथं ॥ द्वौ चेत्स्यादेकरूपिण्यावेकः स्या
त्पृथगेव हि ॥५०॥ तदा फलं कथं वाच्यं रमले प्रश्नकोविदैः ॥ परस्परा
न्यरूपेण तु द्वयोश्चापि त्रयस्य च ॥५१॥ तदायुक्तं प्रवक्ष्यामि पूर्ववर्त्मा
न्यानुसारतः ॥ प्रश्नं गेहे चयस्खंडे तेन हन्याच्चतुर्दशं ॥५२॥ पूर्वोक्ते नै
व मार्गेण जातं चरखंडकं ॥ तेन पंचदशं हन्याद्देवं यत्शुभकं फलं भवे
त् ॥५३॥ खारिजादिस्वरूपेण निर्गमादि फलं वदेत् ॥ पूर्वोक्तेनैव मार्गे

गणित्राकलस्यस्वभावतः ॥५४॥ शुभाशुभस्वरूपेण आत्मा भावमतो वदेत् ॥ ए
वंसर्वाणि प्रश्नानि कथयेद्दैववर्मना ॥५५॥ कार्याण्येवं सर्वप्रश्नानि कथयेद्दै
ववर्मना विद्वान् निःसंदिग्धं संवदेत् पृच्छकस्य ॥ सांतरं भेकेस्वीयमाचार्यकेच ॥२५
विश्वासस्यैव प्रश्नसिद्धिस्तदा स्यात् ॥५६॥ इक्कवालादिप्रस्तावप्रश्नस्य विधि
कथ्यंते ॥ इक्कवालोथ प्रस्तारे तिथिगेहे सदैव हि ॥५७॥ जन्मतो वर्षभवेत्तेन स
र्वाणि च विलोकयेत् ॥ खारिजाभ्यां च तज्ज्ञातं खारिजं कार्यसिद्धिकृत् ॥५८॥
इत्थिक्वालाभ्यां यदि भवेद्दाखिलस्यैव सिद्धिकृत् ॥ सा विलाभ्यां स्थिरं कार्यमुक्क
लिबा खारिजाकयं ॥५९॥ शुभेनचक्रक्रविश्वासे कार्यसिद्धिस्तदा भवेत् ॥
॥२५॥ अशुभे यदि तरवके कार्याभावस्तदा वदेत् ॥६०॥ मध्यमे यदि तेखं जेबलाखे

पूर्णकार्यं स्यात् ॥ निर्बले स्वरूपसिद्धिः स्यादित्किलावोधकाद्दृतं ॥ ६१ ॥
एवं प्रस्तारकाभ्यां च प्रश्नानां कथने विधिः ॥ पाशकाद्यादिनु किलावाच्चक
थितं पूर्वसंमतं ॥ ६२ ॥ इदानीं कथयिष्यामि च महत्कौतुकं परं ॥ गोपितं सर्व
२० ग्रंथेषु मया न प्रकटीकृतं ॥ ६३ ॥ प्रातर्ध्यायेत्स्वगुरुं रम्लशास्त्रस्य पार
गः ॥ हृदि ध्यात्वा जपन् मंत्रं ततो मनसि धारयेत् ॥ ६४ ॥ आगमिष्यंति
प्रश्नार्थं मनुष्याः कति संख्यकाः ॥ अथ तेषां विचारार्थं पात्रकोष्ठे
पयेत्ततः ॥ ६५ ॥ प्रस्तारं पूर्ववद्रचात्तत्र प्रश्नं विलोकयेत् ॥ प्रथमादा
न्यं स्वं च प्रस्तारे स्वगृहे स्थितं ॥ ६६ ॥ विज्ञहस्य क्रमेणैव गोहलुव्यं

जनागमः ॥ विज्ञे हस्त गृहे नास्ति खंडं नैवागमिष्यति ॥ ६७ ॥ एवं जना
नां संख्यान निश्चयन्तु ततः परं ॥ प्रथमादि पृच्छकानां विचारश्च पृथक् पृ
थक् ॥ ६८ ॥ प्रस्तारपूर्वं वहत्यातेभ्यः प्रश्नं विलोकयेत् ॥ किं प्रश्नं कीदृशं
२५ तस्य कारणं भेदसंयुतं ॥ ६९ ॥ सिद्धासिद्धियुतं सर्वं निश्चितं लक्षयेत्स २५
टे ॥ सपुमान्पूर्णपाणिर्वा रिक्तपाण्यागमिष्यति ॥ ७० ॥ तदुद्दिष्टां समाश्रि
त्य प्रस्तारं कारयेत्सुधीः ॥ आद्यश्चिन्होद्भव खंडं ज्ञात्वा लाभो द्भवं तथा
॥ ७१ ॥ अनयोर्योगिनः खंडं प्रस्तारे वर्त्तते यदि ॥ तदा पृष्टा पूर्णपाणिः
रिक्तपाणिस्तु चान्यथा ॥ ७२ ॥ तस्य हस्ते किमन्नास्ति धातुमूलादिकं त प्रिव
था ॥ पूर्व वैक्तिमाकले बिंदुरग्नेर्द्व्यादिकं वदेत् ॥ ७३ ॥

७१

वायुबिंदुश्च जीवोथं जलबिंदोः फलादिकं ॥ धराबिंदोश्च मूलाथमाकरोथं
पिवावदेत् ॥७४॥ इत्यादिबिंदुके ॥ मिश्रं तेनैव च वदेत् सुधीः ॥ पूर्वोक्तप्रश्न
स्य विधिं वक्ष्ये शिष्यहिताय च ॥७५॥ लोकानां रंजनार्थं च लिख्यते ति च मह
तं ॥ तत्प्रश्नस्य विधिं वक्ष्ये साधकानां सुखाय च ॥७६॥ सर्वेषां प्रश्नजालानां
प्रकारं च चतुर्विधं ॥ मनोभिप्रायं प्रथमं कारणं च द्वितीयकं ॥७७॥ प्रश्नभेदं तृ
तीयं च सिद्धासिद्धं चतुर्थकं ॥ एतेषां साधनं वक्ष्ये साधकानां सुखाय च ॥७८॥
चतुर्णामपि भेदानां प्रश्नगेहानि कथ्यते ॥ क्रमात्केंद्रस्य खंडानि शाकुन
स्यापराणि च ॥७९॥ प्रस्तारकेंद्रखंडानि क्रमेण कथितानि वै ॥ तथा विश्वादि
चत्वारि प्रस्तारस्य क्रमेण वै ॥८०॥ साक्षिभूतानि द्वयानि तथा साक्ष्यपरा

एवं प्रस्तारस्य केंद्रखंडैः नैस्तं च
= प्रस्तारस्य विश्वादिचतुर्भिः शाकुनस्य केंद्रखंडैः सह योगः यथाक्रमं
प्रस्तारखंडैः सह यथाक्रमं योगः कार्यः ×

प्रारणिच। प्रस्तारस्यस्वगेहाञ्चपंच ५।१२।१३।१४ पंचक्रमेणच ५।८।९। शाकुन
क्रमेणखंडानिकेंद्रस्थानि ॥ चतुष्टयं। साक्षिभूतानिप्रस्तारेविभ्यादीश्च
१३।१४।१५।१६ चतुष्टयं ११८।७। परस्परंक्रमाद्दन्याजातंदळचतुष्टयं। लक्र ॥१२
मेणपृथक्स्थाः। स्थाप्यंद्वितीयविधिरुच्यते। ॥८॥ प्रस्तारेकेंद्र १।४।७।१०।खं
डानितथासाक्षिदळानिच ५।८।१२।१५। पूर्वक्रमेणलान्यत्र परस्परहता
निच। ।६४। तदुद्भवानिखंडानिपृथक्स्थेननियोजयेत्। क्रमेणतेभ्यश्च
चारिजालानिशाकुलानिवै। ।५। तेभ्यः क्रमाफलंवाच्यंशाकुनस्यक्रमेन
यं। शुभाशुभवक्त्रोनेवसि। ध्रुवसिद्धिं क्रमाद्वदेत्। ।६। तखंडंशाकुनेयत्र
गेहेलस्यसहायतः। मनोभिप्रायंप्रथमेद्वितीयप्रश्नकारणं। २७।
॥२६॥

× शाकुनक्रमेणपात्रभ्रमत्रयचतुः प्रस्तारात्

तृतीये प्रश्नभेदं स्यात्सिद्धं सिद्धं चतुर्थकं ॥ अनेनैव प्रकारेण मूकप्रश्नं च कारयेत् ॥ ८८ ॥ एतेषां वै चतुर्णां च उदाहरण कथ्यते ॥ शिष्याणां सुखबोधार्थं परोपकरणाय च ॥ ८९ ॥ कप्यागपक्षप्रश्नोरमलस्य विचार्यतां ॥ अभिप्रायं कारणं च भेदं सिद्धं चतुर्थकं ॥ ९० ॥ एके नैव च प्रश्ने न पृथक्चत्वारि भवद ॥ तत्र शिष्य स्वापाशकं च जाता निद्राकला निवै ॥ ९१ ॥ फरराप्रथमस्थाने जमातं च द्वितीयके ॥ तृतीये च चतुर्थे च कुलूरवारिजकं तथा ॥ ९२ ॥ तश्यों जाता निखंडा निप्रस्तार दृश्यता निवै ॥ चतुर्णामपि भेदानां द्वे द्वे खंडे च वर्त्तते ॥ ९३ ॥ तथा द्वे द्वे साक्षि भूतपूर्वं च विकथितं मया

॥अभिप्रायगृहं चाप्यं लब्धानं शकुनस्य च॥९४॥तस्य साक्षी विश्वखंडं प्रस्तारे
करहाभिधं॥तयोर्घाते समुत्पन्नं क॰बूजुद्दाखिल ≡ संज्ञकं॥९५॥पुनर्द्वितीय
२७ यशकलं प्रस्तारे प्रथमे गृहे॥करहाख्यं ≡ तथा साक्षी प्रस्तारे पंचमे नकी॥≡॥९६॥
तयोर्घाते समुत्पन्नं निजात्मा ≡ शकलं तथा॥कबूजुद्दाखिलं निजसौभ्यां नुसु
द्दोखिलकं भवेत्॥९७॥शकुनस्य क्रमेतस्य स्थिते श्वेकादशो गृहे॥तस्यैव
मभिप्रायस्य गृहं चैकादशाभिधं॥९८॥लाभादीनां विचारश्च वर्त्तते तव मा
नसे॥इत्येनी कारणस्यापि कथयिष्ये दाहृतिं॥९९॥कारणस्य गृहं त्वयं शा
कुनस्य जमालकं ≡॥लब्धानं ≡ तस्य साक्षी स्यात् प्रस्तारे शक्रखंडके॥१००॥
तयोर्घाते समुत्पन्नं लब्धानं ≡ शकलं तथा॥पुनर्द्वितीय प्रस्तारसुख ५ म

कुलस्वा रिजं ॥ ४ ॥ साक्षीखंडंचप्रस्तारे लक्ष्मानं ॥ चाष्टमे गृहे ॥ तयो र्घोति समु
त्पन्नं वयाजराकलं ॥ तथा ॥ २ ॥ लक्ष्मानाख्य वयाजाभ्यां जातकबूकुलस्वा रिजं
॥ शाकुनस्य क्रमेणैव तस्य गृहं ततीयकं ॥ ३ ॥ आन्नादीनांच तज्ज्ञेयं समीपगम
नस्य ॥ च ॥ तस्मात्तत्कारणे नापि लाभादीनांच चिंतनं ॥ ४ ॥ इदानीं प्रश्नभेद
४३ स्योदाहृतिंच लिख्यां स्वाम्यहं ॥ भेदस्य गृहं शाकुने [illegible] मं कीना ॥ खंडकं ॥ ५ ॥
प्रस्तारस्य पंचदशे साक्षीक कुलदा खिलं ॥ तयो र्घोति समुत्पन्नं हुमरा ॥
स्वं दलं तथा ॥ ६ ॥ पुन र्द्वितीय प्रस्तारे नुस्तुद्दा खिलं ॥ सप्तमे ॥ प्रस्तारे साक्षि
खंडंच लाभेच नुस्तुद्दा खिलं ॥ ॥ ७ ॥ तयो र्घोति समुत्पन्नं शाकलंच जमा
लकं ॥ ॥ हुम्राजमा तयो र्घोति जातं हुम्राख्य ॥ खंडकं ॥ ८ ॥ शाकुनस्य क्रमे

गृहेत्वष्टमे संस्थिते किल॥ तस्मान्मीशनाकादीनां भेदं ते चैव वर्त्तते॥ १९॥ स्वदा
नी सिद्ध्य सिद्ध्योरुदाहरणं लिख्यते॥ सिद्ध्यसिद्धौ गृहे त्वष्टमे १० शकुनेनुस्तु ॥२९
तूस्वारिजं॥ १०॥ लग्नस्थानं साक्षिभूतं च प्रस्तारषोडशे गृहे॥ तयोर्घातात्समुत्प
न्नं खंडं हुम्नाऽभिधानकं॥ २०॥ पुनर्द्वितीयप्रस्तारे दशमे च जमातकं॥ साक्षि
खंडं च लग्नस्थानं प्रस्तारे चेद्रखं[illegible]डकं॥ १९॥ तयोर्घातात्समुत्पन्नं खंडं लग्नस्था
नं संज्ञकं॥ हुम्ना लग्नस्थानयोर्घातिजातं नुस्तुतस्वारिजं॥ २२॥ अस्य खंडस्य
सौम्यत्वात्कार्यसिद्धिश्च जायते॥ परंतु शकुने चास्य गेहे भाकाशसंज्ञकं॥ २४॥
तस्मान्नृपसहायेन कार्यसिद्धिर्भवेत् किल॥ एवं चतुर्विधं ज्ञानं स[illegible]वे
षां प्रश्नके स्थितं॥ २५॥ कथितं मुनिश्रेष्ठानां हितायत्वपरस्य च॥ उर्जनाय
॥२८॥

चे

नेत्रौ दातव्यमिदं स्मृतिदुर्लभं ॥१६॥ एवं ब्रूयात्सर्वप्रश्नानि विद्वान् भेदा
न्युक्तानेकमार्गेण सर्वान् ॥ अयाश्चर्यं स्मृतिशास्त्रे गोप्यं तस्माद्गोप्यं दुर्जने
भ्यः सदैव ॥१७॥ एवं सामान्यतः प्रोक्तं सर्वगे हि पुनिश्चितं ॥ यच्चाद्रे हि विशेषं
२५ च तत्तद्रे हि ~ पुनाब्रुवे ॥१८॥ आद्यंगे हि विशेषेण चायुषो लिख्यते पुना ॥ म
मायुः ॥ कृतिः शेषं च प्रश्ने चैवं विधे सति ॥१९॥ प्रस्तारे प्रथमे गे हि खंडं तेन चत
र्थकं ॥ गुणयेत्तत्समुत्पन्नं तस्मात्त्रेयं विचक्षणैः ॥२०॥ द्वा खिल्ले बहुरायुः स्या
सा विते च ततोल्पकं ॥ मुन्वाले बतलाल्प श्चरवा रिजेस्य क्पचायुषः ॥२१॥
शुभं चेत्सुखपूर्वं च पापे दुःखेन जीवनं ॥ तस्यां कं च वदिष्यामि येष्वा दु
र्यं विनापुरा ॥२२॥ पूर्वमिन्नं च यत्खंडं प्रस्तारे यद्गृहे स्थितं ॥ विज्दहस्य

ग्रहेतस्ययदंकंवर्त्ततेकिल॥२३॥तदंकंचायुषोज्ञेयंरम्ल[illegible]स्त्रेषुगोपितं॥मयाप्रकाशितंचात्रसर्वेषांचहितायवै॥२४॥दारवलादिक्रमेणेववर्षमा
२८ सादिघस्रकं॥दिनंचैवविजानीयादुसन्नरावलात्तथा॥२५॥उसन्नराकलंना
स्तीप्रस्तारेयदिचेत्तदा॥विजदहेस्यग्रहस्यांकंविज्ञेयंप्रश्नकोविदैः॥२६॥अंका
थंचिवदिष्यामिचक्रोद्धारंसुखायच॥विजुदहस्यक्रमेणैवखंडलेख्यंचषोड
शं॥२७॥तदधस्ताल्लिखेद्धूर्धंक्रमात्षोडशकोष्टकं॥एकादिप्रथमेकोष्टेषो
डशांतंलिखेद्बुधः॥२८॥द्वितीयादिषुकोष्टेषुक्रमंचैववदाम्यहं॥लत्तअहां
कयोर्योगोज्ञेयंचाग्रिमकोष्टके॥२९॥तमारभ्यैकवृध्याचषोडशेषुलिखेद्बु
धः॥एवंषोडशकोष्टेषुलिख्यान्यंककानितान्यपि॥३०॥चक्रेचलिखे

तेचात्र शिष्याणां च हितायच ॥ शास्त्रयुषश्च विज्ञानमेवं ज्ञेयं सदा बुधैः ॥७१॥
धनभाव विशेषश्च कथ्यते यवनोदितं ॥ द्वयोः पुरुषयोर्मध्ये बहुलं धनकस्य च ॥
॥७२॥ एतद्विचारे प्रस्तारं रच्याप्रश्नं विलोकयेत् ॥ मुख्यस्य प्रथमं गेहं तत्संबंधा
द् द्वितीयकं ॥७३॥ द्वयोर्गेहाश्च यदुहं द्वितीयं लग्नस्य च ॥ शास्त्रविल्ले सावितं सो
म्यंयस्य गेहे धनाख्यके ॥७४॥ तस्यैव द्रव्य बहुलं द्वयोश्च तुल्य लाभवेत् ॥ खा
द्रव्यं रिजेत्वशुभे स्थैर्ये नास्तीति निश्चितं ॥७५॥ शुभे तु खारिजे स्वल्पं धनं तस्य विनिर्दि
शेत् ॥ शुभाशुभेषु न्कूलि ज्ञेयं स्वल्पाल्पकं धनं ॥७६॥ संख्यायाः क्रियते प्र
श्नप्रस्तारं च विलोकयेत् ॥ विज्रह स्य स्वगेहे च खंडं वेदत्रय तेयदि ॥७७॥ लग्नां
कं कर्णभागेणि चक्रंग्रास्वं मनीषिभिः ॥ तदंक तुल्य द्रव्यस्य प्रमाणं कथयेद्बुधः
॥७८॥ वराटका स्वर्णमुद्रापर्यंतं कथयेत्तथा ॥ एकादि कोटिपर्यंतं संख्या

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37
29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44
37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52
46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61
56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71
67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82
79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94
92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107
106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120	121
121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131	132	133	134	135	136
1	2	3	4	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	16

॥30॥

पात्रानुसारतः ॥३९॥ द्वित्र्यादिस्वगृहे चेस्यात्तदा तेषां च योग हृत्‌ ॥ तदंकानां च त
संख्यां वदेद्बुध्यनुसारतः ॥४०॥ एवं संख्या च सर्वत्र विज्ञेयं प्रश्नकोविदैः ॥ प्रस्तारे यदि
खंडानां विज्ञ हस्य गृहे यदि ॥४१॥ स्थितिर्न स्यात्तदा वाच्यं संख्याभावस्तदा बुधैः ॥
२६ गृहे तृतीये स्वप्नस्य फलं वक्ष्ये विशेषतः ॥४२॥ प्रस्तारस्य तृतीयं तु खंडं च शकुन
क्रमे ॥ तृतीयेन हतं ताभ्यामुत्पन्नं यद्भवेत्किल ॥४३॥ तेन प्रस्तारके खंडं प्रथमं च नि
योजयेत्‌ ॥ ताभ्यां जातं शुभं खंडं तदा स्वप्नं शुभं वदेत्‌ ॥४४॥ अशुभे अशुभं स्व
प्नं फलं मध्ये च मध्यमं ॥ तत्खंडवशतः स्वप्नभेदं सर्वं च कीर्तयेत्‌ ॥४५॥ अधुना तृ

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
१	३	६	१०	१५	२१	२८	३६	४५	५५	६६	७८	९१	१०५	१२०	१३६

५

अंगार्थांकाः

o — — —	— o — o	o — o —	— — — —	o o — o	o — — o	— — — o	— o — —	— — o —	o o — —	— — o o	o o o —	o — o o	— o o o	— o o —	o o o o
२९	२०	२५	३०	१९	२१	२२	२८	२६	२७	१८	२३	१७	१६	२४	१५

३१ गेहेच विद्वेषंचैव दाम्पत्यं ॥ काचित्स्त्रीचसमागम्यप्रश्नंविचारय ॥ ४६ ॥ भर्त्ता
रमन्यमिच्छामिपूर्वंसौम्यंद्वितीयकं ॥ प्रथमंगृहंस्त्रियाश्च चतुर्थंप्रथमंफलेः ॥
४७ ॥ ८ दशमंगंतुकामस्यगृहंज्ञेयंविचक्षणेः ॥ स्त्रियः खंडस्ययच्चोगाच्छुभं
खंडंचजायते ॥ ४८ ॥ सेवज्ञेयंशुभंतस्यद्वयोः सौम्येबलौ काल ॥ एवंचपु धि ४
रुषस्यापिवैवाहेसपक्षदूर्ययोः ॥ ४९ ॥ अमित्रभमिलेलेद्र व्यमस्ति नास्ति
विचारय ॥ चतुर्थंरिपुखंडेनगुणयेदुकलाभिधं ॥ ५० ॥ अथवादाखिलंखं ३१
डंतदाद्रव्यंचवर्त्तते ॥ यदिस्यान्मुन्कलिन्नसंसत्तदावर्त्ततेवसु ॥ ५१ ॥ परंतु

स्वच्छकं ज्ञेयंच यथानास्तिनिश्चितं ॥ द्रव्यमस्तितदाकेखां दानीमेकथयत्कि
ल ॥५२॥ संभाविलस्यस्थानस्यचतुर्भागंचकारयेत् ॥ चतुरस्यमध्येचतुर
स्वकार्येप्रियत्नतः ॥५३॥ तिर्यग्रेखेस्वरूपेणचतुर्भागंचजायते ॥ पूर्वाभिमु
खकेवामपूर्वदिक्षेचदक्षिणे ॥५४॥ पूर्वादिचोत्तरंचदक्षिणाचापिपश्चि
मः ॥ रमकंपालयेत्तत्रप्रसारंकारयेत्सुधीः ॥५५॥ त्र्यंगेहस्थखंडस्यदि
शायांद्रव्यसंस्थितिः ॥ एवंपुनःपुनःकृत्वा यावत्स्याद्धस्तमात्रकं ॥५६॥
स्थलंतावच्चकर्त्तव्यमगाधंचविचारयेत् ॥ अवहस्यक्रमेणेवरेखा
बिंदोश्चसंख्यया ॥५७॥ रेखायांद्विगुणंग्राह्यमेवंसंख्यांचकारयेत्
॥ त्र्यखंडस्यतत्त्वंचगाधंकथयेद्बुधः ॥५८॥

पूर्व	दक्षिण
उत्तर	पश्चिम

अंगुलौ हस्तपर्यंतं स्वबुध्या कथयेद्बुधः॥ एवं प्रक्षिप्तद्र॰ यस्य प्रकारः क
थितो मया॥५९॥ इदानीं पंचमे गेहे प्रश्ने वक्ष्ये विशेषतः॥ केनागयवलप्रश्नः
संतानं भविष्यति॥६०॥ तदा प्रस्तारकं कार्यं तस्मात्सर्वं विलोकयेत्॥ आद्य ॥७२॥
पंचमयोर्योगितु षष्ठसप्तमयोस्तथा॥६१॥ अनयोर्योगितः खंडं शुभं दाखि
लकं भवेत्॥ तदा संतानकं वाच्यं भविष्यति न संशयः॥६२॥ अशुभे दाखि
ले चैव भविष्यति मरिष्यति॥ सावितमुन्कलि केचशुभेचे चिरकालतः॥६३॥
अशुभे मुन्कलि केचाभपि तत्स्तदा भवेत्॥ अन्यथा चूतदान स्यात्संतानं त
स्य निश्चितं॥६४॥ कतिसंख्यान्यपत्यानि प्रश्ने त्वेवं वदेत्सति॥ आद्यसप्तम
॥७२॥ योर्योगात्खंडं तस्माद्विचारयेत्॥६५॥ सूर्यत्र्यंके ० ० ० च चत्वारि षट्कुंकस्य ० ०

प्रकीर्त्तितः॥ बुधेद्वयं ३ पंचमाने ५ रेकं प्रकीर्त्तितं॥ ६६॥ गुरोस्त्रयं ३ कुजे ३
वेदाराहुकेतो ४ भुतिर्भवेत॥ एवं संख्यानकथितःपुनरग्रेचकथ्यते॥ ६७॥ मद्धा
यियांचगर्भोस्तिनास्तिप्रश्नं विचारय॥ तदुद्देशं समाश्रियप्रस्तारंकारयेत्ततः॥ ६८॥
शकलं रचयेद्विद्वान् आद्यसप्तमयोगतः॥ शखिलेसाविते वापि जातेगर्भोस्तिनिश्चि
तं॥ ६९॥ स्वारिजेनेवगर्भोस्तिमुक्तिके तथावदेत्॥ अथ वाषष्टाद्वयोर्योगाद्भवेत्कि
चफलं वदेत्॥ ७०॥ गर्भेभवेज्जायतेपुत्रः कन्यावेति विचारय॥ सप्तमाद्यभवं
खंडं पंचमस्थेन योजयेत॥ ७१॥ पुमांश्चेज्जायतेपुत्रो योषित्कन्याचजायते॥ क्लीवेच
जायतेकन्याक्लीबेन्योविधिरुच्यते॥ ७२॥ उभौ पूर्वाद्विवोखंडेपंच मेत्राकलंतथा॥ त्रयं
नपुंसकंचैवपुनस्त्रंचपार्थिवे॥ ७३॥ तदानपुंसकः पुत्रोजायतेनात्रसंशयः॥ पं

चमस्थं तु शुभाकलं यसंख्ये पुनरागतं ॥७४॥ संतानं तत्समं वाच्यं मग्निवाच्यो: सुतप्रदः ॥
अप्येकन्यागर्भपाल: पार्थिवे चेच्छुभं यदि ॥७५॥ बलान्वितं तदा कन्याप्रश्नमेवं विचार
येत् ॥ नचेत्तत्पुनरुक्तं तु तदान्यो विधिरुच्यते ॥७६॥ पंचमस्थस्य खंडस्य वदेयद्दे
स्थितिः ॥ प्रस्तारे पंचमस्थानं तस्माथसंख्यकं भवेत् ॥७७॥ संतानं तावत्तस्य हेयं र
म्के पुनिश्चितं ॥ दिवाबली भवेद्याथं खंडं च दिवसे जनिः ॥७८॥ रात्रिबलिस्तदा रात्रौ सं
ध्यायां संध्ययोर्बली ॥ नवमस्थस्य खंडस्य राशेर्लग्नं वदेत्कृतं ॥७९॥ संतानं चिरजी
वी स्यात्स्वल्पजीवी भविष्यति ॥ पंचमास्तभवं खंडं शुभं चेच्चिरजीविनः ॥८०॥ परं तु २२
शुभगेहे च प्रस्तारे जायते यदि ॥ अशुभं चेद्दल्पजीवी मध्येमध्यं विनिर्दिशेत् ॥८१॥
धनाढ्यो वा दरिद्रो वा कीदृशी संततिर्मम ॥ तदा शुभाकलं कार्यं पंचमाष्टमयोगतः ॥

॥९२॥ तस्मात्पंचदशा खंडः कार्यं सौम्यं यदा भवेत् ॥ चतुर्थं दशमं विजानीयान्मध्य
मं पि च नाडयकं ॥९३॥ अशुभे चेद्रिद्रः स्यात्संख्या ॥ तस्यापि प्र वेवत् ॥ एवं पंचमगो
हेषु विज्ञो षष्ठप्रकीर्तितः ॥९४॥ षष्ठगेहे विज्ञो पंचकं कथयाम्यधुना किल ॥ जिणः प्र रो
थमं गेहं षष्ठं रोगस्य कीर्तितं ॥९५॥ चतुर्थमौषधस्यापि वैद्यस्य दशमं स्थलं ॥ द्वि
29 तीयदशमं स्थानमौषधस्यापि कुत्र चेत् ॥९६॥ एकादशं चारोग्यस्य दीर्घरोगस्य
द्वादशं ॥ प्रथमादिगृहे सौम्यं शकुलं च भवेद्यदि ॥९७॥ तस्य तस्य शुभं वाच्यमशु
भं चैवान्यथा वदेत् ॥ एवं सामान्यतः प्रोक्तं विज्ञो पंचं वदाम्यहं ॥९८॥ रोगस्थाने खारि
जं च शुभं मुन्क्तिबलादशाः ॥ तदा तु रोगमुक्तिः स्यात्सुखेन कथिता बुधैः ॥९९॥
अशुभे ते यदि स्यातां कष्टात्सैव विलंबतः ॥ दारिद्र्ये सावित्ते वापि रोगमुक्तिर्न जाय

ते॥९०॥आग्नेयादीनिखंडानिषष्ठस्थानगतानिच॥पित्तवातकफोद्भवमजीर्णज
नितंतथा॥९१॥अथवापार्थिवेज्ञेयंरुधिरास्थिविकारजः॥त्वगस्थ्यो लग्नेतथा
पिच्छलंज्ञेयंसुनिश्चितं॥९२॥रोगिणोमरणंजीवनप्रश्नेलग्नाच्चतुर्थेलोहित
लं॥तद्वद्वचनिर्दलेबुधस्यवारोगिणोमरणमेवनिश्चितं॥९३॥अन्यखंडयदित
त्रजायतेरोगिणोमरणंनैवसंवदेत्॥एवमाद्य१तातृतीय३संभवैःखंडकैःफलंवदेच्च ॥२५॥
पूर्ववत्॥९४॥सप्तमेत्रकहेचौरप्रश्नंवक्ष्यविशेषतः॥कुमारोत्रनकोखंडेप्रस्तारेनास्तिचे
त्तदा॥९५॥नचौरेणहृतंद्रव्यंतद्द्रव्यंतस्यवेश्मनी॥अथवाकबूलुल्बखारिजमतवे
खारिजंतथा॥९६॥प्रस्तारेनास्तिचेद्द्रव्यंनचौरेणहृतंवदेत्॥अन्यथाचहृतंज्ञेयं
।२५। रमलेप्रश्नकोविदैः॥९७॥स्वकीयःपरकीयश्चप्रश्नेत्वेवंद्वतेसति॥प्रस्तारसर्वे

खंडानां रेखानां बिंदूनां तथा ॥ १८ ॥ रेखायां तु द्वयं ग्राह्यं बिंदूनामेकमेव च ॥ एवं
संख्येयकं कार्यं त्रिभिः शेषं च कारयेत् ॥ १९ ॥ एकशेषे स्वकीयश्च द्विशेषे च समी
पकः ॥ त्रिशेषे दूरदेशीय संबंधी च बहिःस्थितः ॥ २० ॥ तस्करः पुरमध्यस्थ बहिःस्थो वा
विचारय ॥ आद्य १ श्चतुर्थयोश्चैकं सप्तदशमयोस्तथा ॥ २१ ॥ द्वाभ्यामेकं चैव कर्त्तव्यं
तं चैव द्वाखिलसाधितं ॥ ग्राममध्ये स्थितश्चोरः खाशे च बहिर्गतः ॥ २२ ॥ मुक्तालि क्षेत्र
ग्रामस्थः परं तु गमनोद्यतः ॥ स्वकीयानां समीपीनां मध्ये चोरश्च को भवेत् ॥ २३ ॥ इति
प्रश्ने कृते तत्र रमलं च विलोकयेत् ॥ अष्टमं द्वादशं चैव वर्गांकं पंचदशं तथा ॥ २४ ॥ एते
ऊर्ध्व षां शकलानां च पूर्वस्थानेषु यानि च ॥ अन्यरेखानि लभ्यश्च कुर्याद्देकं च खंडकं ॥ २५ ॥
प्रस्तारे पतितं यत्र प्रथमादिगृहेषु च ॥ फलं तदनुसारेण तस्करस्यानुवर्ण्यते ॥ २६ ॥

प्रथमेवस्वकीयश्चस्वगृहेचैवतिष्ठति ॥ द्वितीयेगृहसंबंधीतृतीयेबांधवादयः ॥७॥
सुहृज्ज्ञातिभगिन्यश्चाथवातेषांगृहेस्थितः ॥ चतुर्थेचाथपितुरेवंपूर्वसंबंधतोव
देत् ॥८॥ तएवतस्कराज्ञेयाथवातेषांगृहेवदेत् ॥ पितुःपितामहस्यापिद्रव्यविकारस्य
वेगृहे ॥९॥ कुग्रामवासिनामेवतस्करस्याच्चतुर्थके ॥ द्यूतानांप्रेमपण्यानांवेश्या
३५ नांनखकारिणां ॥१०॥ कलावतांचगुणिनांगृहेचौरोस्तिपंचमे ॥ दासदासीसे
वकानांषष्ठेचौरोस्तिनिश्चितं ॥११॥ दायादीनांचनारीणांगृहेस्यात्सप्तमेगृहे ॥ इं ३५
द्रजालचरतांचतिमतांमार्गस्थघातिनां ॥१२॥ प्रेतकर्मरतांवापिगृहेचौरोष्टमे
गृहे ॥ मार्गस्थानांतपस्वीनामतीथीनांनवमेगृहे ॥१३॥ राज्ञांवाश्रेष्ठपुंसांवात्व
धिकारान्वितांखभे ॥ मित्राणांचतथापानांगृहेचैकादशेगृहे ॥१४॥ कारागृह

स्थिता नांचलोकजाग्रतिकारिणां ॥ नीचानांचगृहे चोरो विद्यते द्वादशे गृहे ॥१५॥
त्रयोदशादिगेहेषु चतुर्ष्वपि गतेषु च ॥ तदातिदूरे चौरस्य गतो देशांतरं वदेत् ॥१६॥
लग्नप्रस्तारके नास्ति यदाशेषं कथं बुधे: ॥ शकुनस्य क्रमेतस्य गेहा ज्ञेया विचक्षणैः
॥१७॥ दूरदेशगतश्चोरः समीपे वा स्थितो यदि ॥ नवमे स्वारिजं चेत् स्यात्तदा दूरगतो
वदेत् ॥१८॥ स्वारिजं च तृतीये स्यात्तदा निकटदेशगः ॥ उभये स्वारिजे वापि
बलाधिक्याद्वदेत्तदा ॥१९॥ द्वयोश्च स्वारिजाभावे स्वग्रामे चौर तिष्ठति ॥ कस्यां
दिशि गतश्चौरः प्रस्तारे दशमे गृहे ॥२०॥ राकलं यद्दिशास्थस्य तद्दिशां च गतं वदे
त् ॥ तस्करस्य गृहे द्वारं नवमाच्छकलाद्वदेत् ॥२१॥ कतिदूरस्थितश्चोरस्त्वेवं प्रश्ने

त्रैसति ॥ दूरदेशेसमीपे वा पूर्वोक्तराकल्लस्यच ॥ २२ ॥ विंशदहे स्वगृहस्यांकलुब्धमध्य
प्रमाणकं ॥ क्षेत्रादीयोजनांतंच स्वबुधैः कल्पनादिदेत् ॥ २३ ॥ चोरधनिकयोर्मध्ये ॥ ३८५ ॥
कतिग्रामगृहाणिच ॥ इतिप्रश्ने चेतयत्नेरमलंच विलोकयेत् ॥ २४ ॥ प्रस्तारे पंचमे षष्ठे
म सप्तमेनवमेस्थिताः ॥ राकला नो दहेन संख्यां कुर्याद्वरे स्वयोः ॥ २५ ॥ लदेयंपंचम
स्यस्यस्वंड स्यांकेनभाजयेत् ॥ शेषांकलुब्धं ग्रामाणिगृहाणिचनिचोरयोः ॥ २६ ॥
ग्रामगृहस्यमध्येस्ति निकटेग्रामके वदेत् ॥ दूरदेशेन्चनगरे तयोर्युक्तिं वदाम्यहं ॥
॥ २७ ॥ वह्नि ३ रसाग्निचंद्र १३६ स्वपंचशून्यंद्व १०५ स्तथा ॥ शून्यनेत्रशून्यांकश्च
९२० चंद्रः पंचशरास्तथा ५५ ॥ २८ ॥ रसवह्नि ३६ स्तथा नागलोचन २८ श्चंद्र
॥ ३८६ ॥ १० स्तथा ॥ पंचाक्षयो ५५ स्सप्त ७८ श्चैकाक्षि २१ पंचद्वास्तथा ॥ २९ ॥ रसः ६ षट्सेस

६९ संख्याच चंद्रनंदा १ दि १० खंउ कात्।। अंकाश्च कथिता रवा १० ए ८ नगा ७ नाभं कसं
युतिः।।७०।।प्रस्तारस्याकलानांचतथापंचाष्ट ८ खं उयोः।।अंकयोगेनभक्त्येच्छेष
३२ ग्रामगृहाणिच।।७१।।चानितस्करयोर्मध्येचांतरंग्रामगेहयोः।।चोरस्यकीदृशं
रूपमेवंप्रश्नेकृतेसति।।७२।।सप्तमेशाकलंयत्रचाल्दृहस्यगृहेस्थितं।।तत्तुल्यगेहे
प्रस्तारेशाकलस्यस्वरूपतः।।७३।।चौरस्यसर्वभेदानिकथयेत्सर्वमीरितान्।।
ज्ञातिवर्णाकृतिसंख्यादिस्वभावोन्यानिनिर्दिशेत्।।७४।।खंउस्यसदृशंसर्वंकथ
येत्प्रश्नकोविदः।।चोराहृतस्यद्रव्यस्यप्राप्तिश्चैवभविष्यति।।७५।।इतिप्रश्ने

३७ द्वेले खंडं धन लाभोऽद्भवं कुरु ॥ आद्य १२ को द्वयं खंड मनुष्ये ये स्तितो दलं ॥ ७६ ॥
दा रिखले वा बंध वयाजं लत दा शीघ्रं च लभ्यते ॥ अन्यथा नैव लाभः स्यात् कल्ला
च समे १५ भवेत् ॥ ७७ ॥ अथवा शुभदा खीलं सा कृतं वा द्वितीयके ॥ तदा सर्व धन
प्राप्तिरशुभे ८ द्रं च लभ्यते ॥ ७८ ॥ मुन्के लि शुभेष्येव मशुभे स्वा रिजेन हि ॥ द्वि
तीये चाष्टमे खंडे स्वारिजं च यदा भवेत् ॥ ७९ ॥ चोरस्यापि च गेहाच्च धनमभ्य
न्नगच्छति ॥ एवं चोरस्य प्रश्नं च कथितं सप्तमे गृहे ॥ ८० ॥ अनेनैव प्रकारेण स्व
र्णकस्य निरीक्षयेत् ॥ आदिवान्निरीक्षयेत्कुत्र देशो ग्रामे गृहे पुनः ॥ ८१ ॥ भौमस्य
खंडकाभ्यां च अस्ति नास्ति विलोकयेत् ॥ शेषं च चोर वरेशयं सर्वं निश्चय
संवदेत् ॥ ८२ ॥ अष्टमे च विशेषं च कथ्यते चाधुना गृहे ॥ ऋणमुक्तिर्भवेद्यापि
वर्तु शुभे वभविष्यति ॥ ८३ ॥ इति प्रश्ने च प्रथमे कबूजु द्वा रिखल खंडकं ॥ द्वितीये त

७	१३६	१०५	१२०	२	५५	७६	२८	२०	७५	७८	२१	१५	६	६६	११

वदाम्यहं लौमष्टमे पुनरुक्तिकं ॥४४॥ ऋणमुक्तिस्तदा ज्ञेयं शीघ्रमेव न संशयः ॥ स्वामिजं
ग चेतू द्वितीये स्याद् अष्टमे शुभसंज्ञकं ॥४५॥ किंचित्काले विलंबेन ऋणमुक्तिर्भवेद्ध्रुवं ॥
प्रथमे च द्वितीये च तृतीये च क्रमेण च ॥४६॥ हुमां कीर्नेगकत्तौ चैव ऋणवृद्धिः समोन्य
था ॥ नवमे भवने चैव विशेषं च वदाम्यहं ॥४७॥ विदेशस्थश्च पुरुषो जीवितो वा यामृतो
पि वा ॥ प्रथमात्तिथि १५ पर्यंतं शून्यं च गणयेद्बुधः ॥४८॥ रहाधिकं चल शून्यं जी
वितं निश्चितं वदे त्तू ॥ रहादल्पे मृतं ज्ञेयं रदलुब्ध्येति कष्टयुक् ॥४९॥ परिणामे सु

खेशे यमाच्चे सौम्ये न्यथो न्यथा ॥ दशमे च गृहे किंचिद्विशेषं च वदाम्यहं ॥५०॥ द्वयोर्विवा
दिनोर्मध्ये मुख्यस्य प्रथमं गृहं ॥ सप्तमं च द्वितीयस्य राज्ञस्य दशमे गृहे ॥५१॥ प्रथमद्वि
माभ्यां च योगे चेज्जायते शुभे ॥ तदा मुख्यस्य विजयस्त्वन्यथा च पराजयः ॥५२॥ एवं च स
प्तदशायोर्योगे ज्ञेयं परस्य च ॥ द्वयोः सौम्ये द्वयोः संधिरथवाबलवज्जयः ॥५३॥ अथ ॥ ११
वा प्रथमे सौम्ये तदा मुख्य जयी भवेत् ॥ सप्तमे च शुभे खेडे प्रस्तारे स्व परो जयी ॥५४॥ द्व
योः सौम्ये च संधिः स्याद् द्वयोः पापे पराजयः ॥ यस्य धनगृहे खेडं खारिजं च यदा भवेत् ॥
॥५५॥ तस्यैव धनहानिः स्याद्दाखिले लाभ उद्भवेत् ॥ संबंधाच्च स्य खेडस्य यस्य यो
गे शुभं वदेत् ॥५६॥ तस्य सहाय लोज्ञेयं वादिने जय निश्चितं ॥ मया च पृष्टुकं नो चेद्दा
किं भुक्तमिति पृच्छति ॥५७॥ दशमे पापखेडं चेच्चतुर्गृहे भवेद्यदि ॥ तदा न भोजनं ज्ञेयं त
न्यथा चेत्स भोजनं ॥५८॥ दशमे वक्रखेडं चेद्वक्रखेडे गृहे पुनस्तदा ॥ तदा तु केवलं

११२ ॥

ज्ञेयं त्वन्यथा चेत्स भोजनं ॥५८॥ भुक्तमेक्षवं चार्करादिकं ॥५९॥ तदेव वायुगेहे च पुन
रुक्तं यदा भवेत् ॥ मिष्टेन मिश्रितं गव्यं दधिदुग्धादि भोजनं ॥६०॥ आप्ये फलादिकं चै
व मिष्टान्न सहितं भुजि ॥ पार्थिवे रूक्ष चूर्णं च मिष्टान्नेन नैव मिश्रितं ॥६१॥ कूरप
दिकाथवा च मिष्टान्नेनान्वितं भुजि ॥ एवं वाय्वादिनाफले पुनर्वह्न्यादिके गृहे ॥६२॥
34 तेनैव मिश्रितं ज्ञेयं द्विन्या हो च तथैव च ॥ न चेत्तु पुनरुक्तं स्यात्तदा तस्यां च विंदवः
॥६३॥ यस्य तत्त्वस्य तन्मिश्रं भोजनं च विनिर्दिशेत् ॥ यदि चेद्दिजला रवस्छे तदा स
र्वरसान्वितं ॥६४॥ विचित्रं भोजनं चैव वक्तव्यं दैववित्तमः ॥ सूर्यस्य शाकलं रवस्छे
कटुकं तिलसंयुतं ॥६५॥ व्यंजनं च यदि द्राज्यं चंद्रस्य लवणान्वितं ॥ कुग क्षोदनं च
भौमस्य तिक्तं चणकसंयुतं ॥६६॥ बुधस्य मुद्गसहितं मिश्रितं मिश्रितैरसैः ॥ गु
रोर्गोधूमसहितं मधुरेण समन्वितं ॥६७॥ भृगोर्यवादिसहितमम्लेनापि च संयुतं

३९ ॥ शनेर्मांसादिकं चैव कषायरससंयुतं ॥ ६८ ॥ राहुकेत्वोरपि तथा भोजनं कथयेद्बुधः
॥ लाभगृहे विशेषं च कथ्यते च मयाधुना ॥ ६९ ॥ समारोगपूर्णतां याति कस्मात्त्वं कथय
याशुभे ॥ इति प्रश्ने कृते तत्र प्रस्तारं कारयेत्ततः ॥ ७० ॥ आद्याल्लाभादेकखंडं च कुर्या
द्वाभ्यां षष्ठादेकखंडं तथैव ॥ द्वाभ्यामेकं साधयेत्खंडकं च प्रस्तारे चेत्स्यात्तदा पूर्णमा-
गत ॥ ७१ ॥ नोचेद्रोगपूर्णतां नैव याति प्रस्तारे यत्र गेहे स्थितश्चेत् ॥ आरोग्यं ज्ञेया
तस्य भावस्यन्तनं सौम्यासौम्ये ज्ञायितां तत्तथैव ॥ ७२ ॥ द्वादशे बंधमोक्षं च विशे
षं कथ्यतेधुना ॥ रवौ रिपौ बंधमुक्तिः स्यात् द्वादशो दारखिलेन तु ॥ ७३ ॥ सौरिके
च चिरान्मुक्तिरसंतभयसंयुतं ॥ मोचने मुक्तलिङ्गे च पुनर्बंधश्च जायते ॥
॥ ७४ ॥ चतुर्थे व्यये रवौ रिपौ पंच चंद्रे भवेद्बुधः बंधमुक्तेश्च न स्यात् ॥ स्थले

नस्थिति: पूर्वकेचान्यदेशेगमस्तस्यमकृभविज्ञेयमेवंबुध: ॥७५॥ एवं द्वादशा
हे कोगैषुविशेष: कथितोमया ॥ अन्यान्यपिचेसर्वाणि सामान्येनेववर्लिना ॥७६॥
इतिश्रीसनाढ्यकुलावतंसपरमसुखोपाध्यायकृतेरमलनवरत्ने प्रश्नरत्नंच
तुर्थं ॥ ॥अथपंचमरत्नंतत्रप्रश्नावधेर्ज्ञानं ॥ प्रश्नगेहेचयत्खेटे विज्ञेहेस्वग
३ हेभवेत् ॥ तदालस्यसमेकालेकार्यसिद्धिश्चजायते ॥१॥ तेषामंकान्प्रवक्ष्यामिवि
ज्ञेहस्यानुसारत: ॥ क्रूरहस्येकु १ संख्यास्यात्स्थानस्यत्रयस्मृतं ॥२॥ अतवेदा
ख्विलेषट्‌कं ८ वयाजेदशकं २० संख्यकं ॥ तरिखायांपंचदशांकं शुलूखाशिजकेतत:
॥३॥ एकविंशतिसंख्याच २१ हुम्रायामष्टविंशति: ॥२८॥ जंकीशेषट्त्रिं ३६ संख्यं
चशाराश्चि ४५ नस्त्रखाशिजे ॥४॥ उक्कायापंचपंचाशा ५५ ॥ दौजमेषष्टिषट्‌यु

ता ८९ ॥ वसु द्वि ७८ नक्षत्र द्वारवीले चातवेस्वारिजं लतः ॥ ५ ॥ चंद्रनंद ९१ मितं न
क्यां पंचोत्तरशतं १०५ तथा ॥ विंशोत्तरशतं १२० कबूजुद्दाविले कजमातके ॥ ६ ॥
षट्त्रिंशीदुद्ध १३६ प्रमितं कार्यसिद्धौ संख्यांच निर्दिशेत् ॥ वाकलं पुनरुक्तं स्यात्सहस्त्र
रे यत्र कुत्रचित् ॥ ७ ॥ गलेङ्गो ध्वंयुतं गम्यं गृहांकं चावधिं वदेत् ॥ द्विस्त्र्यादिके गृहे
चैव पुनरुक्तं यदा भवेत् ॥ ८ ॥ तदा सर्वस्य गेहांकं त्वोध्वं योज्यं चलं स्फुटं ॥ प्रश्नगेह ॥४
स्यन्नाकलं स्वगृहे नास्ति चेत्कथं ॥ ९ ॥ कार्यविधेश्च विज्ञानं तदान्यो वृद्धिचक्रचूले
॥ प्रश्नखंडं यदा नास्ति विजदेहे स्वगृहे यदा ॥ १० ॥ तदा चायुष्यके चक्रे पूर्वोक्ते
प्रश्नखंडकं ॥ यत्र स्यात्तदधः प्रश्नतुल्यकोष्ठे निवेशितान् ॥ ११ ॥ अंकाज्ञेयाः
॥४०॥ कार्यसिद्ध्यवधेश्च प्रतिपादकान् ॥ तदंकस्यैवकासंज्ञा विधिं तस्य वदाम्यहं ॥ १२ ॥

रोगउशं त्राकृतं पूर्वन्चतुष्के चोन्महांतके॥ पुनरुक्तं भवेत्त ... दिनसंख्यां वदे द्बुधः॥
॥१३॥ पंचमादिचतुष्के च वनातारव्ये भवेघदि॥ तदातिसप्तकं ज्ञेयं रमते प्रश्नकोविदैः॥१४॥ नवमादित्रितीये च मुतवल्ले भवेहितं॥ तदालत्तुत्व्यमासंच ज्ञेयं कार्यस्य सिद्धिदं॥१५॥ त्रिंश्यादिक चतुष्के च जवायदाति संज्ञके॥ तदा वर्षं विजानीयादेवं ज्ञेयं विचक्षणैः॥१६॥ पुनरुक्तं च मस्तारोग्दहेनेव यजायते॥ तदा संभावितं वाच्यं स्वत्वु अेभ्य बलादपि॥१७॥ दिनादीनां च नियमं सर्वत्र न भवेदितं॥ पक्षादिकं च विज्ञेयं संभाव्यस्य बलादपि॥१८॥ आसन्नप्रसवादौ तु क्रमेण कथयेत्सुधीः॥ विपलानि पलानि स्यु र्घटिका प्रहरास्तथा॥१९॥ वेदहुध्यनुसारेण संभाव्यस्य बलादपि॥ वर्षा प्रश्न ... तत्र वदे द्बुधः

चतुष्के

36

॥२०॥ घट्यो मुहूर्तकश्चापि प्रहरा दिवसास्तथा ॥ वेदे संभावनां ज्ञात्वा स्वबुद्धे
श्च विकल्पनात् ॥२१॥ दिवसादिक्रमस्थाने विपलादि वेद दुध्यः ॥ एवं कालस्य -
विज्ञानं जातेतस्यापि चिंतयेत् ॥२२॥ पूर्वभागे च मध्ये च त्वंते सिद्धिश्च जायते
॥ तदर्थमिदं हारव्यां चोन्महालं वेदपंक्तिकं ॥२३॥ अग्निस्थाने भून्यरूपं च येषां
खंडानां वेतान्यब्दस्य क्रमेण ॥ आष्टौलिख्यं चापि
वायवादि भागे तान्येवं वै चालिखेत्त क्रमेण ॥२४॥
।लि एवमष्टाष्ट खंडस्य पंक्तिं खेदद संख्यानि तेषां क्र
मेणाच्चके ॥ लक्ष्यनाहुन्महा रव्यावेयाज्ञाभिश्चांकी
राकाः उन्महांताश्च भुज्ञाः क्रमात् ॥२५॥ प्रस्तारप्र

o — — —	o o — —	o — o —	o o o —	o — — o	o o — o	o — o o	o o o o	आग्नि
— o — —	o o — —	— o o —	o o o —	— o — o	o o — o	— o o o	o o o o	वायु
— — o —	o — o —	— o o —	o o o —	— — o o	o — o o	— o o o	o o o o	जल
— — — o	o — — o	— o — o	o o — o	— — o o	o — o o	— o o o	o o o o	पृथ्वी

३७

थमे गेहे जमातं च भवेद्यदि ॥२५॥ प्रस्तारकं ज्ञेयं तस्मात्प्रस्तारकं भग्नं कारयेत् ॥
॥२६॥ पुनः प्रस्तारकं कार्यं प्रश्नार्थे च विचक्षणैः ॥ तत्रोच्चतिथिगेहे स्याद्वद्ध प्रस्ता
रकं कार्यं प्रश्नार्थे च विचक्षणैः ॥ तदा ॥२७॥ उद्घाटनक्रमं वक्ष्येऽभ्यस्यार्थे च वि
चक्षणैः ॥ विनाभ्यस्येन सिद्धिः स्यान्मूकप्रश्नं च सूरिभिः ॥२८॥ भुक्तादिकालज्ञानस्य
तस्मात्तस्योद्घाटनं ॥ आद्यत्रयोदशाभ्यां च सूर्यश्चाङ्कोद्भवं तथा ॥२९॥ सप्तपंच
दशाभ्यां च दशमासोडशा तथा ॥ तदुद्भवानि चत्वारि तेभ्यः प्रस्तारकं कुरु ॥३०॥
भ्रस्यलाभो भवेत्तत्र तस्मात्तोन्व विचारयेत् ॥ पुनस्तत्र जमातं चेत्तदोन्यो विधिरु
च्यते ॥३१॥ लध्वा हुमाव यामा रव्यां कौशनां च चतुष्टयं ॥ क्रमेण तूद्घाटितस्या
ध्येः खंडके योजिये सुधीः ॥३२॥ चत्वार्युत्पाद्य खंडानि तेभ्यः प्रस्तारकं कुरु ॥ भ्र

तौनां म्रकभ्रतादिकालज्ञानं

न्यत्ला भो भवेस्येव तस्मात्तौंच विचारयेत् ॥ ७७ ॥ प्रस्तारे तिथिखंडे द्वितीयं शून्यं ल
भेच्च तथ्यापि ॥ तच्छून्यं तिथिगेहात्क्रमशः स्मृतिमार्गेण ॥ ७८ ॥ चोल्यं तत्क्रमेव ॥१४२॥
श्येयेनापि भवति शीघ्रमतिज्ञानं ॥ तिथिगेहे यत्र वशून्यं चाथवादिके तु तत्रैव ॥
७९ ॥ विश्वचतुर्दशखंडे शून्यं चेद्याति शून्यं तत्रैव ॥ विश्वे १३ चेद्यदि नंद ९ द
दशमे तत्रैव शून्यकं याति ॥ ८० ॥ नवमे ९ चैव प्रथमांके १ द्वितीये २ के तत्र शून्यं कु
याति ॥ दशमे चेद्यदि सहजे ३ सुखखे ४ च तत्रैव शून्यके याति ॥ ८१ ॥ त्र्यंके
हे यदा याति लाभे ११ वे द्वादशे [illegible] पिवा ॥ तत्रैव यदि शून्यं चेत्तदा तत्रैव गच्छ
ति ॥ ८२ ॥ लाभे ११ चे पंचमे ५ षष्ठे तत्र शून्यं भवेद्यदि ॥ तत्रैव याति तच्छून्यं गेहे
द्वादशके यदि ॥ ८३ ॥ तदा च सप्तमे [illegible] याति ॥ ८ तत्रैव यदि खं लभेत् ॥ तत्रैव

(१४२)

38

यातितद्दृश्यमेतच्छून्यस्यचालनं ॥४॥ एवंतिथिग्रहाद्दृश्यं द्वितीयंचालये बुधः ॥ प्रथमोष्टमयोर्मध्येतत्र यत्रस्थिरंभवेत् ॥ ४ ॥ प्रश्नेष्वेत द्धि साध्यस्मा द्वितीयं कालचतुष्टयं ॥ भूतंभविष्यं वर्त्तमानमाकस्मिकचतुष्टयं ॥ ५ ॥ प्रश्नांकस्यैव सिद्धस्य कुर्याद्भागत्रयं बुधः ॥ प्रथमंवर्त्तमानंच भविष्यश्च द्वितीयकं ॥ ५ ॥ आकस्मिकं तृतीयंच एवंज्ञेयं विचक्षणैः ॥ एवंभागत्रयाणांच संज्ञा प्रोक्ता पुरातनैः ॥ ५ ॥ उन्महांतारव्यपंक्त्यांच यत्र पंक्त्यां च यत्र गृहे ॥ शकलं साक्षिसंज्ञं स्यात्तद्गृहे द्वेपंक्तिके ॥ ५ ॥ आकस्मिकफलं ज्ञेयं स्वपंक्त्यां पृष्ठके गृहे ॥ गतकालस्य विज्ञानं स्वाग्रेच वर्त्तमानकं ॥ ४६ ॥ स्वाधः पंक्त्यां स्वगेहेच भविष्यस्य फलं भवेत् ॥ शुभं यत्र गतखंडं तत्र सिद्धिर्भवेद्ध्रुवं ॥ ४७ ॥ आद्यस्याकस्मिकं तु र्यपंक्तेः ज्ञेयम

नीचिभिः ॥ भविष्यं लग्नपंक्तेश्च पंक्तेर्मध्ये प्रथमाद्वदेत् ॥४८॥ पंक्त्यादेर्भूतका
लं च नाथकलाद्दृष्टमाद्वदेत् । वर्त्तमानं तथैमस्य प्रथमाच्छकलाद्वदेत् ॥४९॥ एवं
ज्ञातकार्यसिद्धिः कस्य वारे भविष्यति ॥ मजाजस्य गृहे चैव प्रस्तारे नाथकुलं भवे
त् ॥५०॥ तस्यैव वासरे सिद्धिर्वेला द्वित्र्यादिके सति ॥ नो चेत् प्रश्नगृहस्यैव नाथक
ला द्वारनिर्णयः ॥५१॥ ॥ इति श्रीसेनाठ्यकुलावतंसपरमसुखोपाध्या
यकृते रम्लनवरत्ने प्रश्नावधिकथनं नाम पञ्चमं रत्नं ॥ ॥ अथ षष्ठरत्नं तत्र
मुष्टिगुप्तवस्तुकथनं ॥ पूर्वं तु निश्चयं कृत्वा मुष्ट्यां वस्त्वस्ति नास्ति च ॥ प्रस्तारं
तमस्य वक्ष्यामि येन ज्ञानं भवेत् किल ॥१॥ हुमरान कौ चेत् प्रस्तारे यदि स्यात्तां
तदा ध्रुवं ॥ मुष्ट्यां वस्त्वस्ति तन्मध्यादेकं चेद्विपर्वत्तते ॥२॥ द्वयोर्नास्तीति प्रस्ता

रेग्र न्यं मुष्टिं वदेत्तदा ॥ अथ वा तेव तु स्थाने मुष्ट्यां वस्तकदं वदेत् ॥ ३ ॥ चतुर्थे
रिपुगेहे च दा खिलं सावितं यदि ॥ तदापि मुष्ट्यां वक्तव्यं वस्तु स्तिच मतांतरे ॥
॥ ४ ॥ मनुष्याणां बहूनां च कुर्यान्मुष्ट्यां च वर्त्तते ॥ तदर्थं च मनुष्याणां स्वाग्रेप
ङ्क्तिं निवेशयेत् ॥ ५ ॥ परं तु दशमे संख्ये व दशाधिक्यं भवेद्यदि ॥ दशाधिकम
मनुष्याणामग्रे पङ्क्तिं च कारयेत् ॥ ६ ॥ तदर्थं पाशाकं क्षिप्त्वा पुनः प्रस्तारमा
चरेत् ॥ सप्तमे त्वाकृतं यस्या संख्यां तस्य च कारयेत् ॥ ७ ॥ अष्टमे दस्य मतेनैव
ग्रस्थानां च तदा बुधैः ॥ नवमे दा खिलं खंडं सावितं वा भवेद्यदि ॥ ८ ॥ तदा तद
कसंख्यां च स्वीय दक्षकरादद्देत् ॥ यस्योपरि समाप्तिः स्यात्स पुमान्मुष्टिवान्भ
वेत् ॥ ९ ॥ नवमे खारिजं खंडं मुन्कलिबं भवेद्यदि ॥ तदा वामकराद्दे यंतद

कं प्रश्नको विदे ॥१०॥ नरस्य निश्चये जाते कस्यां मुष्टयां च वर्त्तते ॥ दारिवतं
सावितं षष्ठं नवमे पंचमे यदि ॥११॥ तदा च दक्षिणे हस्त मुष्ट्यां वस्तु वदेत् सु
धीः ॥ रवी द्विजमुन्क लिङ्गे च वाममुष्ट्यां च निश्चितं ॥१२॥ विरोधे तत्र चान्यो न्यं व-
लयुक्ता द्वदेत्तदा ॥ अथवा पंचषष्ठाभ्यां रवं अभ्यां मुक्तं कुरु ॥१३॥ तद्धीन चदे
द्दक्ष वाममुष्ट्यां च निश्चितं ॥ पुनश्च वस्तु कथने प्रकारं च ब्रवीम्यहं ॥१४॥ क
ठिनं च मृदुत्वं च प्रथमाच्छकला द्वदेत् ॥ द्वितीयशकला द्वर्णस्वरूपं च तृतीयके ॥
॥१५॥ दीर्घवृत्तादिकं स्थानं चतुर्थस्य वशाद्वदेत् ॥ मौल्यं पंचपंचमात् षष्ठाकुर
त्वादीश्च चिंतयेत् ॥१६॥ पोषणस्य निमित्तं च योगायोगं च सप्तमे ॥ संख्यां त
सप्तमस्यैव पुनरुक्तिवशाद्वदेत् ॥१७॥ अष्टमात्तस्य द्रव्यस्य यात्रां तं च वदेत्सु

धी:॥नंदाहूर्णखंडं उतं चद्रुमा स्यादेवच॥१८॥निर्माणादीक्ष्वलमात्रधातु
मूलादिकं ग्रथोत्॥अप्रमादपि विस्तीर्यं धातुमूलादिकं तथा॥१९॥यद्दंध्येन खं
डेनेलस्मात्खंडात्र सप्तमं॥निरीक्ष्य तस्य दार्थं भ चवदेत्संभावनावलात्॥२०॥
द्वयोश्चैव पदार्थस्य विरूद्धे च ससंभवे॥खंडाभ्यां तद्द्वयाभ्यां च कुर्यात्तस्य
गुणं वदेत्॥२१॥विशेषं खंडयोगेन कथ्यते पूर्वसंमतं॥वाहे खंडे तृतीये स्या
दूर्णकांति युतं वदेत्॥२२॥प्रथमे जलखंडं स्यात्तल्लभ्यं कंडुकादिकं॥मुख्यांव
देद्दायवं च हद्ध स्तत्र सदृशं वदेत्॥२३॥वयाजे चेत् तीये स्यादंतःश्रन्यत दा
वदेत्॥सरंध्रं वस्त्रे वस्त्रयं तेरीकं त्रि॰ नव॰ स्थिते॥२४॥अथवा कीर्णचि
नाढ्यं सूक्ष्मचिह्नं थापिवा॥नकीफरहोतत्र स्कोत्रिकोणं छिद्रसंयुतं॥२५॥स्त्री

८५ ये [illegible] प्रथमेत्रो क्षावस्त्रवक्लतले वेष्टितं ॥ वेदन्तु छिगतंवस्तु रक्तमस्तस्यपा
रगः॥२६॥ नवमेवायुखंडं च वस्तलेमान्वितं वेदतः॥ इंद्रखंडेय दीक्षावेदन्तिंद्रस्पंचेद-
तदः॥२७॥ एवं मुख्यान्च वस्त्रनां प्रकारः कथितो मया॥ कथयामि च तस्यार्थे खंडानां ल-
क्षणानि च॥२८॥ लक्ष्यानु सुतुल्लू दारवीत्कमतवेदारिवलं तथा॥ वयाजेजला फरहाम
≡ ⁝ ⁝ ⁝ ⁝ ÷ उखंडः प्रकीर्तिताः॥२९॥ नकीचा ÷ तवरवारिजं ⁝ जमात ≡ दुमरा ≡
भिध्या॥ नुसुर्दुल्लू रवारिजं ≡ कबूजु हरिवलं ≡ च कठोरकं॥३०॥ उक्षांकीन्नाकौ ÷ ≡ क
वूजुल्लू रवारिजं च तरीकवं॥ मिश्रितं शकलं श्रेयं कोमलं च कठोरकं॥३१॥ पीतं र
क्तं स्यात्तु लक्ष्यान रवंडं पीतं श्यामं च तवेरवारिजं स्यात्॥ क जुहारिवलू श्वेतश्यामं प्र-
दिष्टं श्वेतं दृष्टं कबूजुल्लं रवारिजं च॥३२॥ उक्षांच श्यामवर्णं स्यादं कीनां वृक्षवर्णकं॥

त

चयाजं श्वेतवर्णं स्याद्धे ? भाभंजमातके ॥३३॥ हुमरा रक्तवर्णं च पीतंनु सृतखारि

जं ॥ ईजेसा हरितं प्रोक्तं श्यामं नुसृत द्राखिलं ॥३४॥ पीत श्वेतं श्याम युक्तं फर हारखद

लं स्मृतं ॥ श्वेतं च हरितं श्यामं म ? वेदारिवलं स्मृतं ॥३५॥ पीतं च हरितं श्यामं नकी

रवंदं प्रकीर्तितं ॥ हरितं च तथा श्वेतं श्यामं च नरिखासमलं ॥३६॥ दीर्घं च १ वर्तुलं २ दी

र्घं ३ चतुरस्रं स दीर्घकं ४ ॥ वर्तुलं ५ वर्तुलं ६ त्र्यस्रं ७ वर्तुलं ८ दीर्घविस्तरं ९ ॥३७॥ दीर्घं

१० विस्तीर्णदीर्घं च १० दीर्घं १२ विस्तीर्णदीर्घकं ॥१३॥ वर्तुलं १४ वर्तुलं ११ दीर्घविं

स्तीर्णं १८ लक्षणानादितः ॥३८॥ लक्षणानुसृतखारिजं च तथा चातवरवारिजं ॥ नगरा

रण्ययोर्वासं तरिखा वृषिवर्जनं ॥३९॥ स्वर्णरौप्यापणस्थं च कवूजु द्राखिल

जमातके ॥ अकीनो चित्रहद्वायामीज मारव्यं स्मृतं बुधैः ॥४०॥ वनग्रामैनकीचा

लवहारिवलं वनवृक्षके ॥ आरामे पाठशालायां नुस्तु हारिवलकं स्मृतं ॥ ॥ क्षेत्राराम
प्रवाहे च वयाजं वनूपर्वते ॥ कबूजू लरवारिजं न आरामे च फरहास्मृता ॥ ॥ जंघका
रान्विलं स्थानं मुक्तायाः परिकीर्तितं ॥ हिंस्त्रागारं त्रास्त्रवेध्यस्थानं चहुमारख्यके ॥ ॥
लक्ष्यानुस्तु खवारिजं च नुसुतुलू हारिवलं तथा ॥ अतिमोक्ष्ययुलं ज्ञेयं मध्यमोक्ष्यं च
याजकं ॥ ॥ उत्कलात रिवाककबूजु हारिवलं च संमोक्ष्यके ॥ नकीचालवरवारिजं कबूजु ॥८८
लूरवारिजमालके ॥ ॥ अंकीनुंमोक्ष्यहीनं च फरहाहुमरालथा ॥ ईजलालवहा
रीवीलं स्वल्पमोक्ष्यं प्रकीर्तितं ॥ ॥ अग्निवाय्वोश्च खंडानि स्वल्पभारयुतानि च
॥ जलभूम्योश्च खंडानि गुरुत्वानि विनिर्दिशेत् ॥ ॥ लक्ष्याकबूजुलरवारीजं नु
॥५८७ स्तुखवारिजं कं तथा ॥ अतवेरवारिजं हेतु तुः पोषणे चान्यपुष्टिके ॥ ॥ लक्ष्यानंके

रहोक्कोचहुम्मानुस्तुलखारिजं॥अलवेद्दोनकीजलावेकान्येचयुतास्मृता॥४९॥खारिजाना
मग्निरांत्रुः पाषाणंचजमातके॥उकलांकीत्रांकेकबूजुदाखिलेच रिपुःस्मृतं॥५०॥फ़रहा
हुमरेजलाचातवेदाखिले रिपुः॥आधारःशेषखंडानांजलंत्रान्तुःप्रकीर्तितं॥५१॥जमा
५२ लेजतमोनुस्तुद्दाउक्काकबूजुदाखिलं॥एतानिपूर्णखंउानिखं उलानिपराणिच॥५२॥
लध्याकबूजलखारीजंनुस्तुखारिजकंतथा॥अतवेखारिजानांचकूटुतीक्ष्णरसंस्मृ
तं॥५३॥फ़रहोहुमराच्चैवईजलोतवदाखिलं॥मिष्टान्नंचवपाजारेम्बक्षारंतिक्तंतरी
खके॥५४॥जमातमुकलाख्यंचकबूजुदाखिलकंतथा॥मिष्टान्नेचरसंक्षारमिष्टंनु
स्तुलदाखिले॥५५॥असक्षारंनकीखंउंज्ञेयंचयवनोत्तमैः॥अंकीरांचविदक्षा

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	गुरुलघुस्वरूपे
मृदु	कठिन	कठिन मृदु	कठिन	मृदु	कठिन मृदु	कठिन मृदु	कठिन	मृदु	कठिन	मृदु	कठिन	कठिन	मृदु	मृदु	कठिन मृदु	मृदुकठिनज्ञानं
पीतरक्त	श्वेतश्याम	श्वेत धूम्र	श्वेत	श्याम पीत	श्याम श्वेत	धूम्र	रक्त	श्वेत	पीत	श्याम	पीत श्याम	पीत हरित	श्वेत रक्त श्याम	हरित	हरित श्वेत श्याम	वर्णज्ञानं
दीर्घ	वर्तुल	दीर्घ	चतुरस्र दीर्घ	वर्तुल	वर्तुल	[illegible]	वर्तुल	[illegible] दीर्घ	दीर्घ	[illegible] दीर्घ	दीर्घ	[illegible]	वर्तुल	वर्तुल	विस्तीर्ण दीर्घ	दीर्घादिज्ञानं
नगर वन	स्वर्ण रौप्य	पर्वत वन	स्वर्ण रौप्य	आराम [illegible]	साधु गृह [illegible] स्थान	[illegible]	[illegible]	[illegible]	नगर [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	स्थानज्ञानं
अतिमौल्य	मौल्य सहित	मौल्य हीन	मौल्य हीन	अल्प मौल्य	मौल्य	[illegible]	अल्प मौल्य	मध्य मौल्य	अति मौल्य	अति मौल्य	मौल्य हीन	मौल्य हीन	[illegible]	[illegible]	[illegible]	मौल्यज्ञानं
पोषणादि लघु	पुष्टि लघु	पोषण [illegible]	[illegible] गुरु	[illegible]	[illegible] गुरु	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	पोषणादि संज्ञा

43

एक युत युत युत एक एक युत एक युत एक युत एक एक एक एक युत एकादि संज्ञा

अग्नि पाषाण अग्नि पाषाण अधार पाषाण पाषाण अधार जल आग्नि जल अग्नि जल अधार अधार जल रान्नु स्थानं

खंडित पूर्ण खंडित पूर्ण खंडित पूर्ण खंडित खंडित खंडित पूर्ण पूर्ण खंडित खंडित खंडित पूर्ण खंडित पूर्ण खंडित स्थानं॥

तीक्ष्ण मिष्ट तीक्ष्ण मिष्ट मिष्ट मिष्ट मिष्टान्न मिष्टा क्षार तीक्ष्ण क्षार तीक्ष्ण मि मिष्ट तिक्त रसस्थानं

कटु म्ल कटु म्ल न्न म्ल आम्ल न्न कटु मिष्ट कटु क्षार न्न

निर्माण भूमि निर्मा भूमि भूमि भूमि भूमि भूमि निर्मा भूमि निर्मा भूमि निर्माण स्थान

हेतु हेतु हेतु हेतु हेतु हेतु हेतु हेतु हेतु हेतु हेतु हेतु हेतु

धातु मूल धातु मूल जीव मूल मूल जीव मूल धातु मूल धातु मूल जीव जीव मूल धात्वादि स्थानं

म्लं रसं च परिकीर्तितं॥५६॥ लस्यांके बजुलू स्वारिजं चेनुसनु स्वारिजकं तथा॥ जलवे स्वारिजं हेतु निर्माणस्य प्रकीर्तितं॥५७॥ कबूजुद्दाखिलू जमाले च लं कीरां मूमिल्ली ल्पकं॥ त्रोषाणि खंडकान्यत्र रीत्यस्य कारणं स्मृतं॥५८॥ धातु मूलं च धातुं च

मूलं जीवं च मूलकं ॥ मूलं जीवं च मूलं च धातु मूलं च धातुकं ॥ ५९ ॥ मूलं जीवं तथा जी
वं मूलं चैव क्रमेण च ॥ लेसादिनाकलानां च प्रोक्ता पूर्वानुसारतः ॥ ६० ॥ एवं प्रोक्तं मु ॥४०
ष्टिप्रश्नं च सम्यग्गर्गे दैवज्ञैः पूर्वशास्त्रानुसाधारात् ॥ दैवज्ञानां चातिसन्मानहेतोः लो
कानां च रंजनार्थं विहितं ॥ ६१ ॥ इति श्रीमन्नारायणकुलावतंस परमसुखोपाध्याय वि
ते रस्व नवरत्ने मुष्टिप्रश्नकथने नाम षष्ठं रत्नं ॥ ॥ अथ सप्तम रत्नं ॥ तत्र मू
कप्रश्नकथनं ॥ आद्यन्तयोर्द्वाभ्यां च खंडमन्यच्च कारयेत् ॥ प्रस्तारे यदि तत्र
स्यात् स्वार्थं प्रश्नं स्वतं वदेत् ॥ १ ॥ प्रस्तारे यदि हे खंडे प्रश्नं तस्य गृहस्य च ॥ नो चेत् प्रस्ता
रके खंडे परार्थं च स्वतं वदेत् ॥ २ ॥ शकुने तस्य यदि हं प्रश्नं तस्य वदेद् ध्रुवं ॥ मूकप्रश्ने
॥४०॥ प्रकारोयं प्रथमः परिकीर्तितः ॥ ३ ॥ मूकप्रश्ने द्वितीयो न्यप्रकारमधुना ब्रुवे ॥ प्रथमा

षोडशांतं च अन्यसंख्यां च कारयेत् ॥४॥ षोडशान हृते शेषे गेहं स्यान्मूकप्रश्नके ॥ त्रयो
दशौ चतुर्दशौ पंच चंद्रं च षोडशौ ॥५॥ आद्य द्वि त्रि चतुर्थं च गेहे प्रश्नस्य संस्थितिः ॥ मू
कप्रश्ने द्वितीयोयं प्रकारः समुदाहृतः ॥६॥ अन्यन्मतांतरं वक्ष्ये मूकप्रश्ने तृतीयकं ॥ पंचे
ड१५ विश्व१३ नंद९ ड्वा१२ खंडाद्भागतः क्रमात् ॥७॥ अग्न्यादिकेषु तत्वेषु चतुर्षु विनि
वेशयेत् ॥ भवेच्छकलमेकं च अनेनैव क्रमेण च ॥८॥ आद्य१ द्वि२ त्रि३ तुरीय४ स्थशा
कलाद् अग्निभागतः ॥ द्वितीयशाकलं ज्ञेयं पंच५ र्तु६ द्रि७ वसु८ ग्रहात् ॥९॥ जलभा
गात्तृतीयं तु क्रमेण तृतीयं लिखेत् ॥ अष्टार्कखंडयोर्वायुजलभिंदुस्य खंडकात् ॥१०॥
वह्निभागं षोडशस्य क्रमाद् अग्न्यादिके न्यसेत् ॥ एवं तु तुरीयखंडं च तृतीयाग्ने लिखेत्सु
धीः ॥११॥ चतु[illegible]र्योर्द्वे समुत्पाद्य द्वाभ्यामेकं च कारयेत् ॥ तत्खंडं यत्र गेहे स्यात् प्रश्नं
तत्र वदेद्बुधः ॥१२॥ मूकप्रश्ने तृतीयोयं प्रकारः समुदाहृतः ॥ १५ विश्वादिकेषु खंडेषु पू

र्वविकल्पयेद्बुधः॥ अन्यप्रकारं वक्ष्यामि मूकप्रश्ने चतुर्थकं। नवाऽङ्गा१० रुद्र११ सूर्याणां१२ खंडानां च विभागतः॥१४॥ पूर्वक्रमेण न्यासकं कारयेद्दैवचिंतकः। तदङ्क हे यत्र गेहे प्रश्नं तत्र वदेद्बुधः॥१५॥ सर्वेषां श्रेष्ठरूपं च पंचमं कथ्यतेऽधुना। युग्मभूम्ये
चदशे युतं खंडं तुल्यगेहे सदैव हि॥१६॥ वेदैरत्वावदं प्रश्नं कदाचित्तिथिगेहके। पुनश्च संभवेन्नैव चेत्स्यात्तत्क्रमेण च॥१७॥ तिथिगेहे समाप्तं चेत्तदा तत्स्याद् घाटनं। पूर्वोक्ते नैव मार्गेण कुर्यादन्यस्य लब्धये॥१८॥ आद्यं प्रश्नं च मूकस्य द्वितीयं कार्यसिद्धये। तस्मात्संचदशो खंडा न्यन्ययुग्मे च चालयेत्॥१९॥ पूर्वोक्ते नैव मार्गेण यत्ते च स्थिरेभवेत्। ते खंडं च पृथक्स्थाप्य ताभ्यामेकं च कारयेत्॥२०॥ ते खंडं
१८९१ यत्र प्रस्तारे प्रश्नं तत्र वदेद्बुधः। नोचेत्प्रस्तारके तत्तु तदा चक्राऽनुक्रमे॥२१॥ य

त्रगेहे स्थितं लग्ने प्रश्नं तत्रैव संस्थितं ॥ मूकप्रश्ने प्रकारोयं पंचमः परिकीर्ति
तः ॥ २२ ॥ पूर्वं च कथितं षष्ठप्रश्नभेद समन्वितं ॥ एवं प्रश्नं मूकसंज्ञं षट्प्रकारै
र्निरूपितं ॥ २३ ॥ इति श्री सनाढ्यकुलावतंस परम सुखोपाध्याय कृते रत्न नव
रत्ने मूकप्रश्नकथनं नाम सप्तमं रत्नं ॥ ॥ अथाष्टमं रत्नं ॥ तत्र चौरादी
नां नामोपादनं ॥ ॥ पूर्वं तु निश्चयं कृत्वा कति नामाक्षराणि च ॥ चौरादीनां
ततः पश्चादक्षराणि च साधयेत् ॥ १ ॥ रमलं पातयेत्तत्र शकलं रचयेत्सुधीः
॥ फरह कुत्र गेहे स्याद्द्वारोऽ सौ च विलोकयेत् ॥ २ ॥ प्रथमे फरहा चेत्स्यात्तदा
सप्ताक्षराणि च ॥ द्विवर्णं द्वितये ज्ञेयं त्रिवर्णं च तृतीयके ॥ ३ ॥ चतुर्थे चे चतु
र्वर्णं पंचमे पंचवर्णकं ॥ षष्ठे च फरहा चे स्यात्तदा षड्वर्णकं भवेत् ॥ ४ ॥ सप्तमे

सप्तसंख्याकमष्टमेन्चषष्ठे च हि ॥ नवमे चलदापंचदशमे चतुराक्षरं ॥ ५ ॥ एकाद ॥५०॥
शेत्रिवर्णस्याद्वादशे सप्तसंख्यकं ॥ त्रयोदशे च फरहा भवेच्चयदि द्वितीयके ॥ दी
र्घे चेच्चतुःकलं पुस्यात्तस्यांकमवूदहेनच ॥ तदंकतुल्यंवर्णं च नाम्नितस्य वदेत्सु
धीः ॥७॥ चतुर्दशे च तुर्वर्णे प्रोक्तोपि तथैव च ॥ द्वित्र्यादिकेगुरौ चेस्याद्बुलव
छकलादंदल ॥८॥ यदि प्रस्तारके नस्यात्तदा च प्रथमे गुरौ ॥ द्यांकुलेन स्वसंख्यां
कमवूजदस्यमतेनच ॥९॥ तदंकतुल्य वर्णाश्च नाम्नि संति च तस्य वै ॥ एवं
वं नाम्नि वर्णसंख्या विद्वद्भिः परिकीर्तिता ॥१०॥ सर्वेषामक्षराणां ना ॥ त्वानयने
च विधिं ब्रुवे ॥ अथ चन्द्रयोर्दशागाभ्यां च नाकलं कारयेत्सुधीः ॥११॥ प्रस्तारे यदु
हे चेत्स्यात्तत्तुल्यं चोर्ध्वपिंडके ॥ अंकदत्वात तस्यो पश्यांकस्यू यत्फलस्य
चेत् ॥ १२ ॥ विजदस्य मतेनां कंगेहस्य चतदंकके ॥ तीर्यक्रमेण दद्यान्निचक्रे वर्णा

॥१५०॥

कंके द्वयोः ॥१३॥ अंकयोश्च तलेयत्र वर्णंतत्प्रथमाक्षरं ॥ द्वितीयवर्णो नयने विधि
वक्ष्येति शोभनं ॥१४॥ चतुर्थे शाकलं यस्यात्तथा चैव चतुर्दले ॥ अनयोर्योगतः
कार्यं खंडं तस्य च पूर्ववत् ॥१५॥ कर्त्तव्ये चक्रयातेन वर्णं ज्ञेयं द्वितीयकं ॥ उ
46 सन्न शाकलं नास्ति प्रस्तारे चेत्तदा कथं ॥१६॥ ऊर्ध्वपंक्त्यां गृहांकेन मार्गे णैव
चेल्लभ्यते ॥ तदोसन्न स्य खंडस्य स्य वर्णं विजदेहे गृहे ॥१७॥ शाकलं स्यात्प्र
प्रस्तारे विजदेह स्य क्रमेण च ॥ अंकाग्राश्यालदंकं च न्यसे चक्रे च तिर्यके ॥
॥१८॥ उसन्न शाकलस्यांकमूर्ध्वं चक्रे च विन्यसेत् ॥ द्वयोराधुस्थयोर्वर्णं
ज्ञेयं तत्र सदा बुधैः ॥१९॥ एवं सर्वत्र विज्ञेयं खंडप्रस्तारकेन चेत् ॥ सप्तम
तिथिसंख्या च खंडमन्यं च कारयेत् ॥२०॥ पूर्वरीत्यात्तृतीयं च वर्णं ज्ञेयं वि
चक्षणैः ॥ दत्तमाषोडत्राभ्यां च कार्यं शाकलमुत्तमं ॥२१॥ एवोक्तेनैव

मार्गेण वर्णं ज्ञेयं चतुर्थकं॥ पंचमस्याक्षरस्यापि चानयने विधिं ब्रुवे॥२२॥ ॥१५८॥
प्रस्तारे विषमाणां च१।३।५।७।९।११।१३।१५ खं-डानां गणयेत् क्रि(?)लाः शून्यानि
षोडशैनैव भागं देयं च शेषकं॥२३॥ प्रथमादिङ्गं(?)हेदेयापरा(?) त्र स्यादव
सानकं॥ खंडं तस्य पूर्वे रीत्या ज्ञेयं वर्णं च पंचमं॥२४॥ कोष्ठस्य १।४।७।१०।१३
कलानां च शून्यानि गणयेत् सुधीः॥ रेखा च गणयेत्तत्र रेखायां च द्विसंख्यकं॥२५॥
शून्यरेखांकयोर्योगः कार्यस्तस्य स्य च पूर्ववत्॥ पंचमाक्षरवज्ज्ञेयं षष्ठव
र्णं च निश्चयेत्॥२६॥ सप्तमस्याक्षरस्यापि चानयने विधिं ब्रुवे॥
विश्वादीनां च१३।१४।१५।१६ खंडानां चतुर्णां चि गणयेच्च खं॥२७॥ तस्य
पूर्वोक्तमार्गेण ज्ञेयं वर्णं च सप्तमं॥ एवं क्रमेण नाम्नश्च वर्णसंख्यां च
१५९॥ कारयेत्॥२८॥ अथ नामाक्षरनिष्काशनोदाहरणं॥

रमलं पातितं मया तस्य प्रथमगृह शकलं त्रयोदशगृहस्थ शकलेन गुणितं जातं शकलं ፧ संज्ञकः॥ अयं च विजदह क्रमे दशमगृहे स्थितः॥ प्रश्नस्य प्रस्तारे षष्ठगृहे सप्तमगृहे॥ तस्मात् द्विजदह स्य गृहसंख्यांकं तिर्यक् पंक्त्यां दत्तं॥ प्रस्तारस्य गृहसंख्यांकं ऊर्ध्वपंक्त्यां दत्तं द्वयोरधस्य कोष्ठे सकाराक्षरं प्राप्तं तस्मात् नाम्नि प्रथमाक्षरं सकारः॥ अथ द्वितीयाक्षरस्योदाहरणं॥ तस्यैव रमलस्य चतुर्थ चतुर्दश शकलाभ्यां जातं अंकीशं ፧ अयं विजदह क्रमे अष्टमगृहे स्थितः॥ परंतु प्रस्तारे अंकीशं कुत्रापि नास्ति प्रस्तारे अष्टमगृहे कबूजुलदाखिलं स्थितं ፧ अयं वर्णविजदहे नवमे गृहे स्थितः तस्मात् नवसंख्यांकं तिर्यक् पंक्त्यां दत्तं पूर्वं विजदह क्रमस्यांकम् ऊर्ध्वपंक्त्यां ८ दत्तं द्वयोरधस्थकोष्ठे अकाराक्षरं प्राप्तं तस्मात् द्विती

१	अ	ब	ज	द	ह	ब	ज	ह	त्व	ये	क	ल	मे	ने	स	अ
२	ब	ज	द	ह	ब	ज	द	त्व	य	क	ल	म	न	स	अ	फ
३	ज	द	ह	ब	ज	ह	त्व	य	क	ल	म	न	स	अ	फ	स
४	द	ह	ब	ज	ह	त्व	य	क	ल	म	न	स	अ	फ	स	क
५	ह	ब	ज	ह	त्व	य	क	ल	म	न	स	अ	फ	स	क	र
६	ब	ज	ह	त्व	य	क	ल	म	न	स	अ	फ	स	क	र	रा
७	ज	ह	त्व	य	क	ल	म	न	स	अ	फ	स	क	र	रा	त
८	ह	त्व	य	क	ल	म	न	स	अ	फ	स	क	र	रा	त	स
९	त्व	य	क	ल	म	न	स	अ	फ	स	क	र	रा	त	स	ष
१०	य	क	ल	म	न	स	अ	फ	स	क	र	रा	त	स	ष	य
११	क	ल	म	न	स	अ	फ	स	क	र	रा	त	स	ष	य	ज्व
१२	ल	म	न	स	अ	फ	स	क	र	रा	त	स	ष	य	ज्व	ज्व
१३	म	न	स	अ	फ	स	क	र	रा	त	स	ष	य	ज्वे	ज्व	ग
१४	न	स	अ	फ	स	क	र	रा	त	स	ष	य	ज्व	ज्वे	ग	अ
१५	स	अ	फ	स	क	र	रा	त	स	ष	य	ज्व	ज्व	ग	अ	ब
१६	अ	फ	स	कृ	र	रा	त	स	ष	य	ज्व	ज्व	ग	[illegible]	ब	ज

१२

याक्षरं अकारः तस्मान्नाम्नि द्वितीयाक्षरं अकारः ॥ अथ तृतीयाक्षरस्योदा
हरणं ॥ सप्तमपंचदशांगहाभ्यां जातं लब्धानं आयं विजदहक्रमे द्वितीयगृहे स्थि
तः प्रस्तारे तृतीयगृहे स्थितः तस्माद्विजदहक्रमांके तिर्यक्पंक्त्यां दत्तप्रस्ता
रगृहांकेतु ऊर्ध्वपंक्त्यां दत्तं द्वयोरधस्थकोष्ठे दकाराक्षरं तस्मान्नाम्नि तृतीया
क्षरं दकारः ॥ एवमन्येषामपि वर्णानामुदाहरणं ॥ स्वबुध्या कल्पयेत्तस्य वर्णे
मात्रां च बुद्धिमान् ॥ एवं सर्वाणि वर्णानि देयान्यात्रिवर्णेन च ॥ २९ ॥ नामानि
कल्पयेद्विद्वान्यस्य कस्यापि बुद्धिमान् ॥ उपलक्षणचोरस्य मुख्यादिषु
वेदसुधीः ॥ ३० ॥ अन्यन्मतांतरं वक्ष्ये प्रसक्ष्येषु जनेषु च ॥ चोरस्यापि च
ज्ञानार्थं रमलं कारयेत् [redacted] सुधीः ॥ पूर्वोक्तेन तु मार्गेण ३ न्कि लावं
चकारयेत् ॥ प्रस्तारं द्वितयं दत्वा तत्र भंगं विलोकयेत् ॥ ३२ ॥ जमालं यत्र

गेहे स्याद्यस्तारेच द्वितीयके॥ तद्गेहे पूर्वप्रस्तारे॥ दाखिलं सावितं भवेत्॥७३॥
तदाजनसमूहेषु प्रयत्नेषु च विचिंत्यते॥ तस्करः स्यात्रिजनास्ति मुन्कलिके
तथा वदेत्॥७४॥ एवं जनसमूहे द्विधा भागं च कारयेत्॥ तदुद्देशो पृथक् सम्के
रत्याप्येवं विलोकयेत्॥७५॥ एवं पुनः पुनः कुर्यात् यावत्स्यादेक संख्यकः॥
द्वितीयरमले चैव जमातं षष्ठगं भवेत्॥७६॥ अंकीत्रं च द्वितीये स्याद
थवा नवमे गृहे॥ नवमष्टमे च प्रथमे प्रस्तारे यदि जायते॥७७॥ तदा चौरः ॥५७॥
स विज्ञेयो येन प्रश्नं कृतं यदा॥ एवं प्रत्यक्षरूपेषु जने श्चौर निर्णयः॥७८॥
अन्यन्मतांतरं वक्ष्यामि प्रत्यक्षेषु जनेषु च॥ रमलं कारयेत्तत्र पूर्वोक्तेन
वर्त्मना॥७९॥ हुमरा चनकी खंडे प्रस्तारे वर्तते यदि॥ तदा जनसमू
॥५२॥ हेषु तस्करो वर्तते ध्रुवं॥८०॥ नो चेत्तदा नास्ति चौरः द्वयोर्मध्ये यदा सिन्चेत

॥ एकैवेसबलश्चेस्यात्तदाश्वोरोपिवर्त्तते॥ ५१॥ निर्बलश्चेन्नचौरःस्यात्तु
भिन्नजनुसमूहके॥ एवंभागद्वयंकृत्वाजनानांचपृथकूपृथकू॥ ५२॥ पूर्वोक्ते
नैवमार्गेणपृथकूरक्षंचवा॥ कारयेत्॥ हुमराञ्चनकोखंडेयत्रचौराऽस्तित
त्रवै॥ ५३॥ एवंपुनःपुनःसंख्यां कुर्याद्यावदेकंभवेन्नरः॥ प्रकारंचान्यवक्ष्या
मियेनचौरःस्फुटोभवेत्॥ ५४॥ सर्वेषांचजनानांचस्वाग्रेपंक्तिनिवेश
येत्॥ प्रस्तारंचततःकृत्वाततःप्रश्नंविचारयेत्॥ ५५॥ पंचमेचतथापष्ठे
सप्तमेराकुलंभवेत्॥ अबूमजदस्यमतेनेवलेषांसंख्यांचकारयेत्॥ ५६॥
तत्रमाणांचतदेवंचपंक्त्यांचोराःजनोपरि॥ तदंकेदापयेत्तत्रदक्ष
हस्तक्रमेणच॥ ५७॥ यस्योपरियवसानंस्याच्चोरस्तंनिश्चितं

५१

वदेत्॥ मनुष्यादधिके कोंचिंतमध्यमादिषु पुनः क्षिपेत्॥ ७८॥ एवं बहुप्रकारेण ।।५४।।
तस्करस्य विनिर्णये॥ कथितं च मया सम्यक् दैवज्ञानां हिताय च॥ ७९॥
इति श्रीसज्जनाढ्यकुलावतंसपरमसुखोपाध्यायवृत्ते रत्नकनवरत्ने चौरादी
नां नामकथनं नामकथनो माष्टमं रत्नं॥ अथ नवमरत्ने तत्र वर्षफलस्य
विचारः॥ सुस्नातो हर्षसंयुक्तो सुवेषः स्थिरमानसः॥ स्वेष्टदेवं हृदि ध्यात्वा
स्वगुरुं मनसा स्मरन्॥ १॥ मंत्रं च सप्तवारं च जपन् सायनमेषगे॥ सूर्ये चि
प्राग्दिनदलपात्राकोक्षिपये सुधी॥ २॥ समस्तजगदर्थं च विप्रप्रश्नार्थे यत्र ति
ष्ठति॥ तेषां च सुखदुःखानां तथोदयोऽसुखासुखं॥ ३॥ अन्येषां च जनानां च
।।५८।। तद्दिने वाष्टवेलाजे॥ दिने चान्यदिने भुद्धे वर्षस्य फलसिद्धये॥ ४॥ पात्राकं

पातयेत्तत्रप्रस्तारंकारयेद्बुधः ॥ द्विविधंफलमन्यत्रचिंतयेद्दैववित्तमः ॥५॥ ता
त्रांदेशेचजनानांचवर्षस्यचफलंब्रुवे ॥ प्रस्तारप्रथमाखंडाश्चयांसंचफलंवदेत्
॥६॥ तनुधनादिभावानांखंडानांचयोगतः ॥ शुभाशुभानांवशात्पुष्टिंहानिं
चनिर्दिशेत् [illegible] ॥७॥ अशुभेपिस्वगेहेचशकुनस्यक्रमेणच ॥ तदापिवृद्धिं
ज्ञेयंसबलेचविशेषतः ॥८॥ लग्नादिखारिजादीनांखंडानांचविचारतः ॥ खारि
जेनिर्गमेनैवदाखिलेचागमेनच ॥९॥ खारिजेनसमंज्ञेयंमुन्कालि(?)वेफ
लंबुधैः ॥ साविनेदाखिलेतुल्यंफलंज्ञेयंविचक्षणैः ॥१०॥ पुनरुक्तेः शुभ
स्थानेतदालस्यशुभंवदेत् ॥ अशुभेअसुभंज्ञेयंमध्यमेचैवमध्यमं ॥११॥
प्रथमादिगृहेभ्यश्चमासानपिविचिंतयेत् ॥ प्रथमेप्रथमंमासंद्वितीं
येच द्वितीयकं ॥१२॥ एवंद्वादशगेहेभ्यःद्वादशानांफलंवदेत् ॥ शुभखंडेशुभं

ज्ञेयं पापखंडे त्वनिष्टकं ॥१३॥ मासखंडे शुभगेहे पुनरुक्ते शुभं वदेत् ॥ अशुभे अशु
भं ज्ञेयं मध्यमे चैव मध्यमं ॥१४॥ शुभाशुभाभ्यां यदि तत्खंडे मुसन्ने च यदा भवेत् ॥ ॥५५॥
तदा शुभफलं ज्ञेयं त्वन्यथा चाशुभं न वदेत् ॥१५॥ शुभाशुभाभ्यां मध्यं च फलं ज्ञे
यं विचक्षणैः ॥ मासखंडस्य लग्नस्य पुनरुक्ते स्थलस्य च ॥१६॥ तत्त्वस्य च भवे
न्मैत्री तदा सर्वं शुभं वदेत् ॥ खंडस्य स्थानखंडस्य मैत्री स्यात्केवलं तदा शुभं ॥१७॥
मासस्य चाकुलं यत्र गेहे स्यात्पुनरुक्तकं ॥ मासार्द्धगेहखंडाभ्यां शुभं चेत्स्यात्त
दा शुभं ॥१८॥ अशुभे अशुभं ज्ञेयं प्रस्तारे यद्गृहे भवेत् ॥ लब्धाच्च फलं ज्ञेयमु
त्पन्नाकुलस्य च ॥१९॥ यस्य मासस्य साक्ष्यं तु बलिष्ठं तत्र सुखावहं ॥
निर्बले त्वशुभं जातं शुभाशुभाभ्यां चेत्तदा शुभं ॥२०॥ मासस्य साक्ष्यं तु यो मैत्री तदा
॥५५॥ सर्वं शुभं वदेत् ॥ नन्नु त्वे तत्शुभं ज्ञेयमुदासीने च मध्यमं ॥२१॥ साक्षिखंडे शु

भे गेहे पुनरुक्तं यदाभवेत्॥ तदा शुभं फलं वाच्यमशुभे त्वशुभं वदेत्॥२२॥
पुनरुक्ति गेह तत्वस्य साक्षि खंडस्य चेत् द्वयोः॥ मैत्री चेत्तु शुभमादेश्यं शत्रु
त्वेऽशुभं वदेत्॥२३॥ विचार्योयस्य खंडस्य तेहीनास्य द्वितीयकं॥ खंडं तस्य
शरीरं च साक्षि रिपाफलं वदेत्॥२४॥ खंडस्य विपरीतं यत्खंडं तस्याकरं भवेत्
॥तच्चेच्छुभं शुभस्थानेतदा सर्वं शुभं वदेत्॥२५॥ एवं मासफलं प्रोक्तमधुनाश्री
च्यतेफलं॥ दशगयाः सूक्ष्मरूपेण तद्धं सावितं ब्रुवे॥२६॥ पाशाको धैंशप्रस्ता
राद्विश्वकर्मीय शाकैकैः॥ खंडकैश्च चतुर्भिश्च प्रस्तारं रचयेत्सुधीः॥२७॥ आ
द्येत्रयोदशेतुल्ये द्वितीये दशमेतथा॥ तृतीये लाभखंडे च चतुर्थे चितु
र्दशो॥२८॥ तस्य सावितसंज्ञा स्यात्प्रस्तारेस्यदशोसति॥ नोचेत्तदापुनस्तस्मा
द्विश्वादिकं चतुष्टयं॥२९॥ स्थापयेत्प्रथमस्थाने तेभ्यः प्रस्तारमाचरेत्॥

एवंपुनः पुनः कुर्याद्यावन्नस्याच्च सावितं ॥२०॥ षष्ठादूर्ध्वंनिगच्छंति सावि
तषष्टमध्यगं ॥ प्रथमे सावितंचेस्यात्तदालाभसुखंभवेत् ॥२१॥ सुखंज्ञेयंद्वि
तीयेच धनंचैवतृतीयके ॥ मध्यमं स्याच्चतुर्थेच पंचमेकष्टंभवेत् ॥२२॥ पुज
निकष्टकरं षष्ठे प्रस्तारेच यदा भवेत् ॥ स्थिरप्रस्तारकस्याकसंख्याभिर्वर्षसं
मितिं ॥२३॥ भजेच्चलद्य दिवसैः प्रस्ताराणांदशाभवेत् ॥ सादशारविभिर्भाज्या
त्ल[illegible]सूक्ष्मदशास्मृता ॥२४॥ फलंत्वेकैकना[illegible]लेदशासूक्ष्मानुसारतः ॥ पूर्वो
क्तेनैवमार्गेण मासखंडस्य कर्मणा ॥२५॥ आद्यप्रस्तारकेज्ञेयं चाद्यस्येवद
शाफलं ॥ द्वितीयस्य द्वितीये तु तृतीयस्य तृतीयके ॥२६॥ एवंदशाफलंवाच्यं
प्रस्तारे सावितक्रमे ॥ एवं [illegible]फलंप्रोक्तं द्वितीयं च विचिंतुवे ॥२७॥ मासखंड
दशाद्वोभ्यां खंडजातंफलाकृयं ॥ तखंडवसतो वाच्यफलंसूक्ष्मदशागख्यकेषु ॥२८॥

ल-- श्चोहुभंस्मभेगेहेप। तंतंबलसंयुतं॥ तद्गुभंफलंवाध्यंत्वन्यथाचाशु
भंवदेत्॥ ९९॥ फलंगेहानुसारेण देहवित्ताद्यनुक्रमात्॥ स्वारिजोदिकमार्गे
णसूक्ष्मद्दृष्ट्या विचारयेत्॥ ४०॥ अथान्यसंप्रवक्ष्यामि सामान्यं सर्वगोचरं॥ त
52 थासर्वजनानांच फलमासेहिवत्सरे॥ ४१॥ तदुद्दिष्टं समास्त्रिःसफलंतस्यैव
संवदेत्॥ रमलंपालयेत्तत्र प्रस्तारं कारयेत्सुधीः॥ ४२॥ साधितंचपुनस्तस्य
कुर्यात्पूर्वोदितंक्रमात्॥ साधिताश्चैवप्रस्तारात्प्रथमेनत्रयोदशं॥ ४३॥ गुणये
च्चसमुद्धृत्य नंतंपृथक्स्थंचस्थापयेत्॥ चतुर्थस्थेनखंडेन गुणयेच्च च
तुर्दशं॥ ४४॥ तं चापि पृथक्स्थंच तिथिखंडेनगेनच॥ पृथक्स्थं दशमस्थेन
षोडशं गुणयेत्तदा॥ ४५॥ एवंचत्वारिखंडानि तेभ्यः खंडद्वयंकुरु॥ ताभ्या
मेकंसमुत्पाद्य तस्मात्सर्वफलंविदुः॥ ४६॥ यद्दिमासफलानांच ज्ञातुमि

आस्तिचेत्तदा॥ प्रस्तारा साविताप्यानिच त्वारिन्नाकलानिवै ॥४७॥ तेभ्यः
प्रस्तारकं कुर्यात्तस्मात्पूर्वोक्ति वर्त्मना॥ कुर्याच्चत्वारि खंडानि तेभ्यः खंडद्वयं कु
तया॥४८॥ द्वाभ्यामेकंच तत्खंडं ज्ञेयं प्रथममासकं॥ आद्य मासस्य प्रस्तारा ॥५७॥
खंडं मास द्वितीयकं॥४९॥ द्वितीयाच्च तृतीयं च तृतीयाच्च चतुर्थकं॥ एवं द्वा
दश मासानां खंडानि रचये सुधीः॥५०॥ तेभ्यः फलंच मासानां वक्ष्यमाणं वदे
द्बुधः॥ यद्दिन तिथि दिने ज्ञातुं फलस्य च्छाभवेत्तदा॥५१॥ आद्य मासस्य प्रस्ताराज्ज्ञा
तं खंड चतुष्टयं॥ पूर्वोक्तेनैव मार्गेण तेभ्यः प्रस्तारकं कुरु॥५२॥ आद्य मास द्दिन
स्येष प्रस्तारः कथितो बुधैः॥ तस्मात्पूर्वोक्ति मार्गेण खंडमेकंच साधयेत्॥५३॥
तत्खंडं तद्दिनस्यैव ज्ञेयं तस्मात्फलं वदेत्॥ प्रथमाच्च द्वितीयस्य द्वितीया
५७ त्रितयस्य च॥५४॥ तृतीयाच्च चतुर्थस्याप्येवं कुर्यान्निरंतरं॥ त्रिमासंखं

प्रतिदिने मासे च प्रथमे फलं ॥५५॥ एवं द्वितीयमासाद्यदिनाद्दिनि च द्वि
तीयके ॥ तृतीयाद्यतृतीयस्य दिनानां फलमीरयेत् ॥५६॥ एवं द्वादश
मासेषु दिनानां शकलानि च ॥ कार्याणि च फलान्येभ्यः सूक्ष्मे खंडानुसा
रतः ॥५७॥ लग्नाद्यानं यदि तत्खंडफलं तस्य वदाम्यहं ॥ पूर्वेण स्वानुसारे
ण स्वबुद्धेः कौशलेन च ॥५८॥ जेना कुशलिनः सर्वे शुभकर्मरतास्सदा ॥ द
घ्यामन्नसमृद्धिः स्यादीतेः स्वल्पभयं भवेत् ॥५९॥ चतुष्पदां तथा दा
सानां किंचित्कष्टं भवेद्ध्रुवं ॥ फलमीशानदिक्स्थानां देशानां कुंभरूपतः ॥६०॥
कुंभद्वादशके खंडे तत्तदा तस्य फलं वदेत् ॥ व्यापारे बहुलाभः स्यात्सुम्भे
चैव मतिर्भवेत् ॥६१॥ फलान्यम्लतनुव्यानि वृक्षे संति बहूनि च ॥ अभक्ष्णं
मवेत्तेषां लोकानां च सुखं भवेत् ॥६२॥ पदार्थस्योत्तमस्यैव वृद्धिर्भवति निश्चय

सि॥ राजानः सुखरूपाः स्युः ॥ नीतिमार्गरताः सदा ॥ ९३॥ प्रजानां पालने प्री
तिः संसारस्य स्थितिर्भवेत् ॥ स्वास्थ्यं च निर्भयं पूर्वं देशगायां फल कूर्मलः ॥५८॥
॥ ९४॥ कूजुलू खारिज ० खंडे तत्तराच फलमीरितान् ॥ सदो द्विग्नमनाः स
र्वे जनाश्च विश्वपूरिता ॥ ९५॥ चौष्ठत्च मतिग्रीष्मतौ नृपास्त न्यायवर्त्ति
नः ॥ गृहे गृहे च कलहः युद्धं चैव परस्परं ॥ ९६॥ नीचानां प्रबलं सैव चौ
रादीनां तथैव च ॥ जलाग्निभ्यां च द्रव्यस्य नाशो भवति भूरिशः ॥ ९७॥ दस्र
कानां च वृद्धिः स्याद् नायासान्मतिर्भवेत् ॥ देशे पुनेऽ तस्थेषु फलं तत्र त
थैव च ॥ ९८॥ यदि तत्र जमातं स्यात्तदा तस्य फलं वदेत् ॥ सर्वेषां च पद
५८॥ र्थानां च वृद्धिर्भवति भूयसी ॥ ९९॥ नीतिमार्गरताः सर्वे जनाश्च सुखसंयु

ता॥ किंचिन्मेघमस्य रोगस्य भयं भवति देहिनां॥७०॥ उत्तरं दिवसच्छेदे रोघु
वरुणस्य च गोचरे॥ फलं तथैव विज्ञेयं जमातस्य फलं स्मृतं॥७१॥ यदि
तस्करहा ः चेद्भयात्फलं तस्य वदाम्यहं॥ धनानां च भवेद्वृद्धि मणिगलेच
गृहे गृहे॥७२॥ प्रजानां सुखवृद्धिः स्यात् पुत्रोत्पत्ति महद्भयं॥ जन्नादि
नां समर्घं विमध्यम समहर्घकं॥७३॥ नृपाणां बहुकार्यं च काले वृष्टि
भवेत्किल॥ रत्नपरिक्षकानां च वृद्धिर्जारस्य वृद्धिता॥७४॥ स्तम्भदे रो
तथा मित्रेदैरो कांचुलघभूतिपु॥ फलं तथैव विज्ञेयं परहायाः फलं स्मृ
तं॥७५॥ उद्धायदिः लखंडं तदा स्यात्समहर्घता॥ जनानां बहवो रो
गास्तथो द्विग्नमता भवेत्॥७६॥ स्वल्पवृष्टिर्भवेत्तत्र बहुवातश्च जाय

ते॥ नृपान्यायरताः सर्वे दस्यादीनामुपद्रवं॥ ७७॥ मध्यदेशस्य राजानः ॥५९॥
भवंति बलशालिनः॥ मध्यदेशे फलं ज्ञेयं तथा पश्चिमदेशके॥ ७८॥ जंकी
रां ॥ यदि लखंडं फलं तस्य वदाम्यहं॥ वृष्टिः स्वल्पा सदा ज्ञेया धान्यं सै
व महर्घता॥ ७९॥ जनानां बहुरोगाश्च काठिन्यं कार्यसिद्धये॥ मेघाश्च ब
हवस्तत्र फलं तेषां न जायते॥ ८०॥ शत्रूणां कारणेनैव नृपोद्विग्नमना भवे
त्॥ श्रेष्ठानां च जनानां च कष्टं चैव प्रजायते॥ ८१॥ कूर्मस्य पश्चिमे भागे
फलं सर्वं भवेत्किल॥ अन्त्यदेशो समं ज्ञेय मंडलस्य फलं बुधैः॥ ८२॥ कुमारा ॥
यदि लखंडं भवेत्तस्य फलं भुवे॥ स्वल्पवृष्टिर्भवेत्तत्र वातोच्चिकं भवेत्किल
॥ ८३॥ प्रबलास्तत्र चौराः स्युर्निर्भयेन प्रवर्तते॥ अन्यायमार्गगामिन्यः भूपाः

५९

लोकेषु च्चैर्यता॥ ८४॥ चौरैश्च निक्षयं याति जनानांच क्षयो भवेत्॥ का
र्यस्यैव च काठिन्यं जनानां जायते ध्रुवं॥ ८५॥ वृद्धेषु च फल[illegible]नांच वृद्धिर्भवि
तिभूयसी॥ जनानां भूरिद्रव्याणां लाभश्चैव प्रजायते॥ ८६॥ [illegible] वृद्धिर्भवेत
नकस्फाश्च सुखान्विता॥ अग्निदेशस्थदेशानां फलं ज्ञेयं विचक्षणैः॥ ८७॥
वर्षाजातं तु भवेद्यत्र फलंतत्र वदाम्यहं॥ प्रवासिपुरुषाणांच शुभ
कार्याणि सिध्यंति॥ ८८॥ प्रवासकरणे सिद्धिः बहुवृष्टिश्च जायते॥ मिष्ट
न्नभोजनैश्चैव द्रव्याणां बहुवृद्धिता॥ ८९॥ अन्नस्य च बहुवृद्धिः स्या
द्राजानः सुखिनः सदा॥ नीतिमार्गरताः सर्वे विद्यायां निरताः सदा
॥ ९०॥ जलापूजीविनांच वृद्धिः लाभश्चैव भविष्यति॥ वायव्यदेशसं

स्यानां फलं क्रमानुसारतः ॥ १९९ ॥ नुसनुत्वा रिज ≐ खंडं तत्तदा फलमुदीर
येत् ॥ वृष्टिः स्यात् ममतराज्ञेया आपारे हानिरेव च ॥ १२॥ न पदं उभयं चैव त
स्कराणां सुखं वदेत् ॥ अन्नादिकस्य मध्यत्वं वायोश्चैव कुमेरता ॥ १३॥ नौका
चैव जले मग्ना बहुशश्च भविष्यति ॥ पूर्वदिक्स्थाश्च राजानः भवंति ब
56 लशालिनः ॥ १४॥ प्रजानां रोगवृद्धिः स्यान्नैऋत्यपुरनिवासिनां ॥ तथा
चाषारदेशानां समरकंदलिवासिनां ॥ १५॥ फलं तत्र फलं ज्ञेयमन्यदेशे
च स्वल्पकं ॥ फलं नुसनुत्वा राजमेवं ज्ञेयं विचक्षणैः ॥ १६॥ नुसनुदीरि
ल ≗ खंडं तत्फलं तस्यैव दाम्यहं ॥ जनानां सुखवृद्धिः स्यात् तथा हर्षस्य
१०॥ वृद्धिता ॥ १७॥ निर्भयत्वं जनानां च अन्नादीनां समर्घता ॥ राजान